

ETT DRÖMSPEL

August Strindberg

Ingår i Kronbruden: Svanevit: Drömspelet

Tryckår 1902

Dramawebben.
fri svensk dramatik
www.dramawebben.se

<http://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.sv>

ETT DRÖMSPEL

ERINRAN:

Författaren har i detta Drömspel med anslutning till sitt förra Drömspel »Till Damaskus» sökt härma drömmens osammanhängande men skenbart logiska form. Allt kan ske, allt är möjligt och sannolikt. Tid och rum existera icke; på en obetydlig verklighetsgrund spinner inbillningen ut och väfver nya mönster: en blandning af minnen, upplevelser, fria påhitt, orimligheter och improvisationer.

Personerna klyfvas, fördubblas, dubbleras, dunsta af, förtätas, flyta ut, samlas. Men ett medvetande står öfver alla, det är drömmarens; för det finns inga hemligheter, ingen inkonsekvens, inga skrupler, ingen lag. Han dömer icke, frisäger icke, endast relaterar; och såsom drömmen mest är smärtsam, mindre ofta glädlig, går en ton af vemod, och medlidande med allt lefvande genom den vinglande berättelsen. Sömnen, befriaren, uppträder ofta pinsam, men när plågan är som stramast, finner sig uppvaknandet och försonar den lidande med verkligheten, som huru kvalfull den än kan vara, dock i detta ögonblick är en njutning, jämförd med den plågsamma drömmen.

Fonden föreställer en skog af jättestora Stockrosor i blom; hvita, skära, purpurröda, svafvelgula, violetta, öfver hvilkas toppar synes det förgyllda taket af ett slott med en blomknopp liknande en krona öfverst. Nedanför grundmurarne af slottet synas halmdösar utbredda, täckande utkastadt stallströ. Sidokulisserna, stående för hela pjesen äro stiliserade väggmålningar, på en gång rum, arkitektur och landskap.

GLASMÄSTAREN	}	[in på scenen].
och		
DOTTERN		

DOTTERN. Slottet växer alltjämt ur jorden...

Ser du hur mycket det vuxit sen i fjor?

GLASMÄSTAREN [för sig själf]. Jag har aldrig sett det slottet förr... har aldrig hört att ett slott växer... men (till Dottern med fast öfvertygelse). Ja det har vuxit två alnar, men det är därför att de har gödslat det... och om du lägger märke skall du se att en flygel har slagit ut på solsidan.

DOTTERN. Det borde väl blomma snart efter
som vi äro förbi midsommar?

GLASMÄSTAREN. Ser du icke blomman där-
oppe?

DOTTERN. Jo, jag ser! [Klappar i händerna].
Säg far, hvarför växer blommorna upp ur smuts?

GLASMÄSTAREN [fromt]. Därför att de icke trif-
vas i smutsen, skynda de så fort de kunna upp i
ljuset, för att blomma och dö!

DOTTERN. Vet du hvem som bor i det slottet?

GLASMÄSTAREN. Jag har vetat det, men minns
det inte.

DOTTERN. Jag tror att det sitter en fånge
där... och han väntar säkert att jag skall befria
honom.

GLASMÄSTAREN. Men till hvilket pris?

DOTTERN. Man köpslår inte om det man skall.
Låt oss gå in i slottet!...

GLASMÄSTAREN. Ja, låt oss gå!

*

[De gå mot fonden som sakta öppnar sig åt
sidorna.

Scenen är nu ett enkelt naket rum med ett bord
och några stolar. På stolen sitter en officer i en
högst ovanlig nutida uniform. Han gungar på
stolen och slår med sabeln i bordet.]

DOTTERN [fram till officeren och tar sakta sabeln ur hans hand]. Inte så! Inte så!

OFFICERN. Snälla Agnes, låt mig behålla sabeln!

DOTTERN. Nej, du slår sönder bordet! [Till fadren.] Gå nu ner i sel-kammarn och sätt i rutan, så råkas vi sedan!

GLASMÄSTARN [går].

*

DOTTERN. Du är fången på dina rum; jag har kommit att befria dig!

OFFICERN. Jag har nog väntat på det, men jag var icke viss du skulle vilja.

DOTTERN. Slottet är starkt, det har sju väggar, men — det skall gå!... Vill du eller vill du inte?

OFFICERN. Uppriktigt taladt: jag vet inte, ty i hvilket fall som helst får jag ondt! Hvarje fröjd i lifvet far betalas med dubbla värdet sorg. Där jag nu sitter är det svårt, men skall jag köpa den ljufva friheten så får jag lida trefaldt. — Agnes, jag dras hellre me't, bara jag får se dig!

DOTTERN. Hvad ser du i mig?

OFFICERN. Det sköna, som är harmonien i universum. — Det finns linjer i din gestalt som jag endast återfinner i solsystemets banor, i den skönt ljudande strängen, i ljuset vibrationer. — Du är ett barn af himmelen...

DOTTERN. Det är du också!

OFFICERN. Hvarför skall jag då vakta hästar?
Sköta stall och låta köra ut strö?

DOTTERN. För att du skall längta därifrån!

OFFICERN. Jag längtar, men det är så besvärligt att ta sig ur det!

DOTTERN. Men det är en plikt söka friheten i
ljuset!

OFFICERN. Plikt? Lifvet har aldrig erkänt plikter mot mig!

DOTTERN. Du känner dig förorättad af lifvet?

OFFICERN. Ja! Det har varit orättvist...

[Nu hör man röster bakom afdelningsskärmen, hvilken straxt därpå drages undan. Officern och dottern se ditåt, stanna därpå i gest och miner förstelnade.

Vid ett bord sitter Modren, sjuklig. Framför henne brinner ett talgljus som hon då och då putsar med en ljussax. På bordet ligga staplar af nysydda skjortor som hon märker med märkbläck och gåspenna. Ett brunt klädskaåp till vänster.

Fadren lämnar en sidenmantilj].

FADREN [mildt]. Du vill inte ha den?

MODREN. Sidenmantilj åt mig, kära vän, hvad nyttar det då jag skall dö snart!

FADREN. Tror du hvad läkaren säger?

MODREN. Äfven hvad han säger, men mest tror jag den rösten som talar härinne,

FADREN [sorgset]. Det är då allvar?... Och du tänker på dina barn, först och sist!

MODREN. Det var ju mitt lif: mitt berättigande ... min glädje, och min sorg...

FADREN. Kristina, förlåt mig... allt!

MODREN. Ja hvad? Förlåt mig, käre; vi ha plågat hvarann; hvarför? Det vet vi inte! Vi kunde icke annat!... Emellertid, här är barnens nya linne... Se nu efter att de byter två gånger i veckan, onsdag och söndag, och att Lovisa tvättar dem... öfver hela kroppen... Ska du gå ut?

FADREN. Jag skall upp i kollegiet! klockan elfva!

MODREN. Bed Alfred komma in förrän du går!

FADREN [pekar på officeren]. Han står ju här, kära hjärtans!

MODREN. Tänk att jag börjar se illa också... ja, det mörknar... [Putsar ljuset.] Alfred! kom!

*

FADREN [går ut midt igenom väggen nickande till afsked].

*

OFFICERN [fram till modren].

MODREN. Hvem är flickan där?

OFFICERN [hviskande]. Det är Agnes!

MODREN. Åh, är det Agnes? Vet du hvad de säger?... Att hon är Guden Indras dotter, som bedt att få komma ner på jorden för att känna hur mänskorna egentligen har det... Men säg ingenting!...

OFFICERN. Ett Gudabarn är det!

MODREN [högt]. Min Alfred, jag skall snart säljas ifrån dig och syskonen... Låt mig säga dig ett ord för lifvet!

OFFICERN [sorgsen]. Sä, moder!

MODREN. Bara ett ord: Trät aldrig med Gud!

OFFICERN. Hvad menar du, mor?

MODREN. Du skall icke gå och känna dig förorättad af lifvet.

OFFICERN. Men när man behandlar mig orättvist.

MODREN. Du anspelar på den gången du blef orättvist straffad för att du skulle ha tagit en slant som sedermera återfanns!

OFFICERN. Ja! Och denna orättvisa gaf en skef riktning åt hela mitt lif sedan...

MODREN. Javäl! Men gå nu till skåpet där...

OFFICERN [blyges]. Du vet det då! Det är...

MODREN. Den Schweiziske Robinson... Som...

OFFICERN. Säg inte mer!...

MODREN. Som din bror blef straffad för... och som du rifvit sönder och gömt!

OFFICERN. Tänk att det skåpet kan stå där kvar efter tjugo år... Vi ha ju flyttat så många gånger, och min mor dog för tio år sen.

MODREN. Ja, hvad gör det? Du skall då fråga om allting och därigenom fördärfvar du lifvets bästa för dig!... Se där är Lina!

*

LINA [in]. Snälla frun, jag får tacka så mycket, men jag kan icke gå på kristningen...

MODREN. Hvarför det, mitt barn?

LINA. Jag har ingenting att ta på mig?

MODREN. Du skall få låna min mantilj här!

LINA. Nej, kära, inte går det an!

MODREN. Jag förstår dig inte! Aldrig kommer jag att gå på bjudning mer...

*

OFFICERN. Hvad skall far säga? Det är ju en gåfva från honom...

MODREN. Hvilka små sinnen...

*

FADREN [sticker in hufvet]. Skall du låna ut min present åt pigan?

MODREN. Säg inte så... minns att jag varit tjänsteflicka också... hvarför skall du såra en oskyldig?

FADREN. Hvarför skall du såra mig, din make...

MODREN. Hu, detta lifvet! När man handlar vackert så finns alltid någon för hvilken det är fult... gör man en godt, gör man en annan ondt. Hu, detta lifvet!

[Hon putsar ljuset så att det slocknar. Det blir mörkt på scenen och skärmen dras för].

*

DOTTERN. Det är synd om människorna!

OFFICERN. Du finner det!

DOTTERN. Ja, lifvet är svårt, men kärleken besegrar allt! Kom och se!

[De gå mot fonden].

*

[Fonden dras upp; nu synes en ny fond föreställande en gammal ruskig brandmur. Midt i muren är en grind som öppnar till en gång, hvilken mynnar ut i en grön ljus plats där en kolossal blå Stormhatt (Aconitum) synes. Till vänster vid grinden sitter Portvakterskan med en sjal

öfver hufvud och axlar virkande på ett stjärntäcke.
 Till höger är en affishtafla som affischören rengör;
 bredvid honom står en sänkhof med grönt skaft.
 Längre bort till höger är en dörr med lufthål i
 form af en Fyrväpling. Till vänster om grinden
 står en smal lind med kolsvart stam och några
 ljusgröna löf; därinvid en källarglugg.]

DOTTERN [går fram till Portvakterskan]. Är inte
 stjärntäcket färdigt än?

PORTVAKTERSKAN. Nej, lilla vän; tjugusex år
 är ingen tid för ett sådant verk!

DOTTERN. Och fästmannen kom aldrig igen?

PORTVAKTERSKAN. Nej, men det var inte hans
 fel. Han måste ge sig af... stackaren; det är
 tretti år sen!

DOTTERN [till affischören]. Hon var ju vid bal-
 letten? Däroppe i operan?

AFFISCHÖREN. Där var hon numro ett... men
 när han reste, så tog han liksom hennes dans med
 sig... och så fick hon inga partier mer...

DOTTERN. Alla klaga, med ögonen åtminstone,
 och med rösten...

AFFISCHÖREN. Jag klagar inte som värst...
 inte nu, sen jag fatt en sänkhof och en grön
 sump!

DOTTERN. Och det gör er lycklig?

AFFISCHÖREN. Ja, så lycklig, så... det var min

ungdoms dröm... och nu är den sannad, jag är visserligen fylld femti år, förstås...

DOTTERN. Femti år för en sänkhof och en sump...

AFFISCHÖREN. En grön sump, en grön...

*

DOTTERN [till Portvakterskan]. Gif mig sjalen nu, får jag sitta här och se på människobarnen! Men ni skall stå bakom och säga mig! [Tar på sjalen och sätter sig vid grinden].

PORTVAKTERSKAN. Det är sista dan i dag och operan stängs... det är nu de får veta om de äro engagerade...

DOTTERN. De som inte får anställning, då?

PORTVAKTERSKAN. Ja, Herre Jesus, det är att se... jag drar sjalen öfver hufvet, jag...

DOTTERN. Stackars människor!

PORTVAKTERSKAN. Se, där kommer en!... Hon är icke bland de utvalda... Se, hur hon gråter...

*

SÅNGERSKAN [från höger rusande ut genom grinden med näsduken för ögonen, Stannar ett ögonblick i gången utanför grinden och lutar hufvudet mot väggen, därpå hastigt ut].

DOTTERN. Det är synd om människorna!...

*

PORTVAKTERSKAN. Men, se här; så här ser en lycklig människa ut!

*

OFFICERN [in genom grindgången; i redingot och cylinder med en rosenbukett i handen. Strålande, glad].

PORTVAKTERSKAN. Han skall gifta sig med fröken Victoria!...

OFFICERN [nere på scenen; tittar uppåt, sjunger].
Victoria!

PORTVAKTERSKAN. Fröken kommer straxt!

OFFICERN. Det är bra! Kaleschen väntar, bordet är dukadt, champagnen ligger på is... Får jag omfamna er, fruar.

[Omfamnar Dottern och Portvakterskan. Sjunger].
Victoria!

EN KVINNORÖST UPPIFRÅN [sjunger]. Jag är här!

OFFICERN [börjar vandra]. Nåväl! Jag väntar!

*

DOTTERN. Känner du mig?

OFFICERN. Nej, jag känner bara en kvinna...
Victoria! I sju år har jag gått här, och väntat henne... om middagarne då solen nådde skorstenarne och om aftnarne när nattens mörker började falla... Se här på asfalten, kan ni se spåren efter den trogne älskaren! Hurrah! Hon är min! [Sjun-

ger]. Victoria! [Han får intet svar]. Nå, hon klär på sig nu! [Till affischören]. Där är sänk-håfven ser jag! Alla vid operan svärma för sänk-håfvar... eller rättare för fiskar! De stumma fiskarne, därför att de inte kan sjunga... Hvad kostar en sån där pjes?

AFFISCHÖREN. Den är ganska dyr!

OFFICERN [sjunger]. Victoria!... [Skakar på linden]. Se nu grönskar han igen! För åttonde gången!... [Sjunger] — Victoria!... Nu kammar hon luggen!... [Till Dottern]. Hör nu, frun, låt mig gå upp och hämta min brud!...

PORTVAKTERSKAN. Det släpps ingen upp på scenen!

OFFICERN. Sju år har jag gått här! Sju gånger tre hundra sextiofem gör mig två tusen fem hundra femtifem! [Stannar och petar på dörren med fyrväpplingen]... Och den här dörren har jag sett på två tusen fem hundra femtifem gånger, utan att komma under fund med hvart den bär! Och den där väpplingen som skall släppa in ljus... åt hvem skall det släppa in ljus? Är det någon därinnanför? Bor det någon där?

PORTVAKTERSKAN. Det vet jag inte! Jag har aldrig sett den öppnas!...

OFFICERN. Det ser ut som en skafferidörr som jag såg när jag var fyra år och en söndagseftermiddag följde med jungfrun bort! Bort, i familjer, till andra jungfrur, men jag kom aldrig längre än

i köken, och jag satt mellan vattentunnan och salt-skäppan; jag har sett så mycket kök i min dar, och skafferierna var alltid i farstun, med borrhade runda hål och en väppling!... Men inte har operan något skafferi efter de inte har något kök! [Sjunger]. Victoria!... Hör frun, hon kommer väl inte ut någon annan väg än den här?

PORTVAKTERSKAN. Nej, det finns ingen annan väg!

OFFICERN. Väl, då skall jag råka henne!

TEATERFOLK [rusa ut, och mönstras af officern].

*

OFFICERN. Nu måste hon vara här snart!... Frun! Den där blåa Stormhatten där ute! Den har jag sett sen jag var barn... Är det samma en?... Jag minns i en prästgård, då jag var sju år... det sitter två dufvor, blåa dufvor under den där hatten... men den gången kom det ett bi, och gick in i hatten... då tänkte jag: nu har jag dig! och så knep jag om blomman; men biet stack igenom, och jag grät... men så kom prostinnan och lag våt jord på... sen fick vi smultron och mjölk till kvällen!... Jag tror att det mörknar redan! — Hvert går Affischören?

AFFISCHÖREN. Jag skall hem och äta kväll?

OFFICERN [tar sig för ögonen]. Kväll? Så här dags? — Hör nu!... Får jag gå in och telefonera till »det växande slottet» ett ögonblick.

DOTTERN. Hvad skall du där att göra?

OFFICERN. Jag skall säga åt Glasmästarn att han sätter i dubbla rutor för det är snart vinter och jag fryser så fasligt!

[Går in till Portvakterskan].

*

DOTTERN. Hvem är fröken Victoria?

PORTVAKTERSKAN. Det är hans käresta!

DOTTERN. Det är rätt svaradt! Hvad hon är för oss och andra, det bryr honom icke! Endast det hon är för *honom*, det *är* hon!...

[Det mörknar skarpt].

PORTVAKTERSKAN [tänder lyktan]. Det kvällas fort i dag!

DOTTERN. För Gudarne är ett år som en minut!

PORTVAKTERSKAN. Och för människor kan en minut vara lång som ett år!

*

OFFICERN [ut igen. Han ser dammig ut; ro-sorna äro vissna]. Hon har inte kommit än?

PORTVAKTERSKAN. Nej!

OFFICERN. Hon *kommer* nog!.. *Hon* kommer nog! [Vandrar]... Men det är sant, jag kanske

gör klockast i att afbeställa middan ändå!... efter
som det är kväll... Jaha, det skall jag göra!
[Går in och telefonerar].

*

PORTVAKTERSKAN [till Dottern]. Får jag min
sjal nu!

DOTTERN. Nej, min vän, var fri du; jag skall
göra din tjänst... ty jag vill känna människorna
och lifvet, för att utröna om det är så svårt, som
det säges.

PORTVAKTERSKAN. Men man får inte somna
här på posten, aldrig somna, hvarken natt eller
dag...

DOTTERN. Inte sofva om natten?

PORTVAKTERSKAN. JO, om man kan, med klock-
strängen om armen... ty det går nattvakter på
scenen, och de aflösas hvar tredje timma...

DOTTERN. Det är ju tortyr...

PORTVAKTERSKAN. Så tycker ni, men vi andra
är glada få en sådan plats, och om ni visste hur
afundad jag är...

DOTTERN. Afundad? Man afundas den torte-
rade?

PORTVAKTERSKAN. Ja!... Men ser ni, det som
är svårare än nattvak och släp, och luftdrag och
köld och fukt, det är att som jag fått, mottaga
alla olyckliges förtroenden däroppe... Till mig

kommer de; hvarför? De läsa kanske i mitt ansiktes
fåror den runskrift lidandet ristar och som inbjuder
till förtroenden... I den sjalen, vän, gömmas
trettio års egna kval och andras!...

DOTTERN. Den är tung också, och den brän-
ner som nässlor...

PORTVAKTERSKAN. Bär den efter ni önskar...
när den blir för tyngd, så ropa på mig, skall jag
komma och aflösa er!

DOTTERN. Farväl! Det ni kan, skall väl jag
kunna!

PORTVAKTERSKAN. Vi må se!... Men var snäll
mot mina små vänner och tröttna icke på deras
klagan. —

[Försvinner i gången].

[Det blir kolmörkt på scenen. Därunder för-
ändras sceneriet: så att linden sedan står aflöfvad.
Den blå Stormhatten är snart vissnad; och när
det blir dager igen synes det gröna i gångens
perspektiv höstbrunt.]

OFFICERN [kommer ut när det ljusnar. Nu har
han grått hår och grått skägg. Kläderna äro för-
fallna, löskragen svart och slankig. Rosenbuketten
affallen så att bara kvistarne synas. Han vandrar].

— Af alla tecken att döma är sommaren förbi
och hösten är nära. — Det ser jag på linden där,
och stormhatten!... [Vandrar]. Men hösten är *min*
vår, ty då öppnas teatern igen! Och då måste hon

komma! Snälla frun, får jag sitta på den här stoln så länge!

DOTTERN. Sitt min vän, jag kan stå!

OFFICERN [sätter sig]. Om jag bara fick sofva lite, så var det bättre!...

[Han somnar ett ögonblick och rusar så upp att vandra; stannar framför dörren med väpplingen och petar.]

— Denna dörr, som icke ger mig någon ro... hvad är där bakom? Något måste det vara! [Man hör svag musik uppifrån i danstakt]. Så! nu har repetitionerna börjat! [Scenen upplyses nu ryckvis såsom af en blinkfyr]. Hvad är det? [Skanderar efter ljusets klipp]. Ljust och mörkt; ljust och mörkt?

DOTTERN [härmar honom]. Dag och natt; dag och natt!... En nådig Försyn vill förkorta din väntan! och därför fly dagarne, jagande nätterna!

[Det blir stadigt ljust på scenen. Affischören in med sänkhåfven och affischeringsgrejor].

OFFICERN. Där är affischörn, med sänkhåfven ... Har det fiskat bra?

AFFISCHÖREN. JO, då! Sommaren var varm och lite lång... håfven var nog så bra, men inte *så* som jag hade tänkt mig!

OFFICERN [accentuerar]. Inte så som jag hade tänkt mig!... Det är utmärkt sagdt! Ingenting är som jag hade tänkt mig!... därför att tanken

är mer än gärningen — högre än saken... [Vandrar och slår med rosenkvasten i väggarna så att de sista bladen falla.]

AFFISCHÖREN. Har hon inte kommit ner än?

OFFICERN. Nej, inte än, men hon kommer snart!... Vet affischörn hvad det är bakom den där dörrn?

AFFISCHÖRN. Nej, jag har aldrig sett den dörrn öppen.

OFFICERN. Jag skall telefonera efter en smed som kommer och öppnar den! [Går in till telefonen].

AFFISCHÖRN [klistrar upp en affisch och går ut till höger].

DOTTERN. Hvad var det för fel på håfven?

AFFISCHÖRN. Fel? Ja, det var inte egentligen något fel... men den var inte som jag hade tänkt mig den, och därför blef fröjden inte *så* stor...

DOTTERN. Hur hade ni tänkt er håfven?

AFFISCHÖRN. Hur?... Det kan jag inte säga...

DOTTERN. Låt mig säga't!... Ni hade tänkt er den *så* som den inte var! Grön skulle den vara, men inte *det* gröna!

AFFISCHÖRN. Ni vet det, ni, fru! Ni vet allt — och därför kommer alla till er med sina bekymmer... Om ni ville lyssna till mig, en gång också...

DOTTERN. Det vill jag gärna... Kom in hit
och utgjut ert hjärta... [Hon går in i sitt rum].

AFFISCHÖRN [står utanför fönstret och talar].

*

[Det blir kolmörkt igen; därpå ljusnar det och
nu grönskar linden igen och stormhatten blommar,
soln lyser på grönskan i gångens perspektiv].

OFFICERN [ut; nu är han gammal och hvithårig;
trasig, med utnötta skor; han bär kvistarne af ro-
senbuketten. Vandrar af och an; långsamt som
en gubbe. Han läser på affischen].

*

EN BALLETTFLICKA [in från höger].

OFFICERN. Har fröken Viktoria gått?

BALETTFLICKAN. Nej, det har hon inte!

OFFICERN. Då väntar jag! Hon kommer väl
snart?

BALETTFLICKAN [allvarligt]. Det gör hon
säkert!

OFFICERN. Gå inte nu, skall ni få se hvad som
är bakom denna dörr, för jag har skickat efter
smeden!

BALETTFLICKAN. Det skall bli riktigt intressant
att få se den dörrn öppnas. Den dörren och det
växande slottet, känner ni det växande slottet?

OFFICERN. Om jag? — Jag har ju suttit fången där?

BALETTFLICKAN. Nej, var det ni? Men hvarför hade de så mycket hästar där?

OFFICERN. Det var ett stallslott förstås...

BALLETTFLICKAN [smärtsamt]. Så dum jag var! som inte kunde förstå det!

*

KORIST [in från höger].

OFFICERN. Har fröken Victoria gått?

KORIST [allvarligt]. Nej, inte har hon gått! Hon går aldrig!

OFFICERN. Det är därför att hon älskar mig!... Koristen får inte gå nu förrän smeden kommer, som skall öppna dörren här.

KORISTEN. Åh, skall dörren öppnas! Nej, så roligt!... Jag vill bara fråga portvakterskan något.

*

SUFFLÖREN [in från höger].

OFFICERN. Har fröken Victoria gått?

SUFFLÖREN. Nej, inte hvad jag vet!

OFFICERN. Se där! Sa jag inte att hon väntar på mig! — Gå inte, för dörrn skall öppnas.

SUFFLÖREN. Hvilken dörr?

OFFICERN. Finns det mer än en dörr?

SUFFLÖREN. Nu vet jag: den med väpplingen!
 ... Då stannar jag bestämdt! Skall bara språka
 lite med portvakterskan!

*

[Balettflickan, Kroisten, Sufflören gruppera sig
 bredvid Affischören utanför Portvakterskans fönster
 där de turvis tilltala Dottern].

GLASMÄSTAREN [in från grinden].

OFFICERN. Är det smeden?

GLASMÄSTAREN. Nej, smeden hade visiter, och
 det går ju lika bra med glasmästaren.

OFFICERN. Ja, visserligen... visserligen, men
 är diamanten med?

GLASMÄSTAREN. Naturligtvis! En glasmästare
 utan diamant, hvad är det för slag?

OFFICERN. Det är intet! — Låtom oss alltså
 skrida till verket! [Slår i händerna]...

ALLA [samlas i krets omkring dörren].

KORISTER [klädda som Mästersångare, och figu-
 rantskor som danserskor i Aïda stöta till från
 höger].

*

OFFICERN. Smed — eller glasmästare — gör
 er plikt!

GLASMÄSTAREN [fram, med diamanten].

OFFICERN. Ett ögonblick som detta återkom-

mer icke ofta i en människas lif, därför god' vän-
ner, ber jag er... noga eftersinna...

*

POLISEN [fram]. I lagens namn förbjuder jag
öppnandet af denna dörr!

OFFICERN. Ah, Gud, hvilket brak när man vill
göra något nytt och stort!... Men vi skola pro-
cessa!... Till advokaten, alltså! Så få vi se om
lagarne äga bestånd! — Till advokaten!

*

Scenen förändras till advokatbyrå, för öppen
ridå, sålunda: Grinden blir stående och fungerar
som grind till kontorsskranket som går rätt öfver
scenen. Portvakterskans rum är kvar såsom advo-
katens skrifbås men öppnadt framåt; linden, af-
löfvad är hatt- och klädhängare; affischtaflan är
behängd med kungörelser och utslag i mål; dörren
med fyrväpplingen hör nu till ett dokumentskåp:

Advokaten i frack och hvit halsduk sitter således
till vänster innanför grinden vid en pulpet fylld
med papper. Hans utseende vittnar om oerhörda
lidanden; det är kalkhvitt med fåror, och skug-
gorna äro liksom violetta; han är ful, och ansiktet
speglar alla slags brott och laster hvarmed hans
yrke nödgat honom att taga befattning.

Af hans två skrifvare har den ena blott en arm,
den andra är enögd.

Folket som samlades för att åse »dörrens öppnande» står kvar men nu liksom väntande företrädde hos advokaten, och tyckas alltid ha stått där.

DOTTERN [(i sjalen) och officern i första planet.]

ADVOKATEN [går fram emot dottern.]

Säg, min syster, får jag denna sjalen... jag skall upphänga den härinne tills jag får eld i kakelugnen; då skall jag bränna den med alla dess sorger och eländen...

DOTTERN. Inte än, min broder, jag vill ha den riktigt full först, och jag önskar framför allt få uppsamla dina smärtor, dina mottagna förtroenden om brott, laster, orätt fanget, baktal, smädelser...

ADVOKATEN. Lilla vän, då räckte icke din sjal! Se på dessa väggar; är det icke som om alla synder solkat tapeterna; se på dessa papper där jag författat historier om orätt; se på mig... Hit kommer aldrig en människa som ler; bara onda blickar, visade tänder, knutna näfvar... Och alla spruta sin ondska, sin afund, sina misstankar öfver mig... Se, mina händer äro svarta, och kunna aldrig tvättas, ser du hur de äro spruckna och blöda... jag kan aldrig ha kläder mer än några dagar, ty de stinka af andras brott... Ibland låter jag röka med svafvel härinne men det hjälper icke; jag sofver härinvid, och drömmer endast om brott... Jag har ett mord för närvarande vid tinguet... det går väl an, men vet du hvad som är värre än allt?... Det är att skilja makar! — Då är det

som om det skrek ini jorden och uppe i himmen... skrek förräderi mot urkraften, det godas källa, mot kärleken... Och, ser du, när pappersris äro fyllda med deras ömsesidiga anklagelser, och slutligen en kärleksfull människa tar ena maken mellan fyra ögon, nyper den i örat och leende frågar den enkla frågan: hvad har ni egentligen emot er man — eller hustru — så står han — eller hon — svarslös där, och vet icke orsaken! En gång — ja det rörde sig visst om en grön-sallad, en annan gång om ett ord, mestadels om ingenting. Men kvalen, lidandet! Dem får jag uppbära!... Se hur jag ser ut! Och tror du att jag kunde vinna en kvinnas genkärlek med denna uppsyn af brottsling? Och tror du att någon vill vara vän med mig som har alla stadens skulder, penningskulder, att indrifva?... En jämmer är det att vara människa!

DOTTERN. Det är synd om människorna!

ADVOKATEN. Det är det! Och hvad människorna lefver på, är mig en gåta! De gifter sig med två tusen kronors inkomst, när de behöfver fyratusen... de lånar förstås, alla lånar! Det går på hank och skrufvar ända fram till döden... då har boet alltid skuld! Hvem som slutligen får betala't, ja säg det!

DOTTERN. Den som föder fåglarne!

ADVOKATEN. Ja! Men om den som föder fåglarne ville stiga ner på sin jord och se till hur de

stackars mänskobarnen har det, skulle han kanske fattas af medlidande...

DOTTERN. Det är synd om människorna!

ADVOKATEN. Ja det är sanningen det! — [Till officern.] Hvad önskar ni?

*

OFFICERN. Jag ville bara fråga om fröken Victoria har gått!

ADVOKATEN. Nej, det har hon inte, ni kan vara alldeles lugn... Hvarför petar ni på mitt skåp där?

OFFICERN. Jag tyckte att dörrn var så lik...

ADVOKATEN. Åhnej, åhnej; åhnej! [Man hör ringning i kyrk-klockor.]

*

OFFICERN. Är det begrafning i stan?

ADVOKATEN. Nej, det är promotion, doktorspromotionen. Och jag skall just upp och få juris doktorsgraden. Kanske ni har lust att promoveras och få en lagerkrans?

OFFICERN. Jaa, hvarför inte? Det är alltid en liten distraktion...

ADVOKATEN. Kanske vi genast skola skrida till den högtidliga akten? — Gå och kläd om dig bara! [Officern ut; nu blir det mörkt på scenen,

hvarunder följande förändring försiggår. Skranket förblir, nu tjänande som balustrad till koret i en kyrka; affischtaflan blir nummertafel för psalmerna; linden-klädhängaren blir kandelaber; advokatens pulpet blir promotors kateder; dörren med fyrväpplingen leder nu till sakristian... Koristerna ur Mästersångarne bli härolder med spiror, och figurantskorna bära lagerkransarna.

Öfriga af folket stå som åskådare.

Fonden går upp och den nya fonden föreställer en enda stor orgel med klaviaturerna nertill och därofvänför spegeln.

Musik höres! På sidorna de fyra fakulteterna filosofi, teologi, medicin, juridik. Scenen står tom ett ögonblick.]

HÄROLDERNA [från höger].

FIGURANTSKORNA [efter med lagerkransar i händerna sträckta framför sig].

TRE PROMOENDI [en efter annan fram från vänster, och bekransas af figurantskorna, hvarpå de gå ut till höger.]

ADVOKATEN [fram för att bekransas.]

FIGURANTSKORNA [vända sig bort, vägrande att bekransa honom, och gå ut.

ADVOKATEN [skakad, lutar sig mot en pelare].

[Alla draga sig ut. Advokaten ensam.]

*

DOTTERN [in, med en hvit slöja öfver hufvud och axlar.] Ser du, nu har jag tvättat sjalen... Men, hvarför står du här? Fick du icke kransen?

ADVOKATEN. Nej, jag var icke värdig.

DOTTERN. Hvarför? Därför att du tagit de fattiges sak, lagt ett godt ord för den brottslige, lättat bördan för den skyldige, skaffat uppskof åt den dömde... Ve människorna... änglar äro de icke; men det är synd om dem.

ADVOKATEN. Säg icke ondt om människorna, jag skall ju föra deras talan...

DOTTERN [lutad mot orgeln]. Hvarför slå de sina vänner i ansiktet?

ADVOKATEN. De förstå icke bättre!

DOTTERN. Låtom oss upplysa dem! Vill du? Tillsammans med mig!

ADVOKATEN. De mottaga icke upplysningar!... O, att vår klagan nådde himmelens gudar...

DOTTERN. Den skall nå tronen!... [Ställer sig vid orgeln.] Vet du hvad jag ser i spegeln här?... Världen rättvänd!... Ja, efter som den är afvig i sig själf!

ADVOKATEN. Hur blef den afvig?

DOTTERN. När kopian togs...

ADVOKATEN. Se nu sade du det! Kopian... det var alltid min aning att det var en felaktig kopia... och när jag började minnas urbilderna, så blef jag missnöjd med allt... Det kallade människorna oförnöjsamhet, och djäfvulens glasbitar i ögat och annat mer...

DOTTERN. Nog är det förryckt! Se på de här fyra fakulteterna!... Den samhällsbevarande regeringen lönar dem alla fyra: teologien, läran om Gud, som alltid angrips och förlöjligas af filosofin, hvilken uppger sig vara visheten själf! Och medicin som alltid jäfvar filosofin och icke räknar teologin med bland vetenskaperna utan kallar den för vidskepelse... Och de sitter i samma konsistorium som skall lära ungdomen respekt — för universitetet. Det är ju ett dårhus! Och ve den som först blir klok!

ADVOKATEN. De som förs! få veta det är teologerna. Som förstudier få de filosofi, som lär dem att teologien är nonsens; sedan lära de i teologin att filosofin är nonsens! Dårar, hva?

DOTTERN. Och så juridiken, allas tjänare, utom tjänarnes!

ADVOKATEN. Rättvisan, som när den vill vara rättvis, blir sin mans bane!.. Rätten, som så ofta gör orätt!

DOTTERN. Så ni har ställt till för er, människobarn! Barn! — Kom skall du få en krans af mig... en som klär dig bättre! [Lägger en törnekrona på hans hufvud.] Nu skall jag spela för dig! [Hon sätter sig vid orgeln och spelar ett »Kyrie»; men i stället för orgeltoner höras män-skoröster.]

BARNRÖSTER. Evige! Evige! [Sista ton ut hålles.]

KVINNORÖSTER. Förbarma dig! [Sista ton uthålles.]

MANSRÖSTER (tenorer). Fräls oss, för din barmhärthets skull! [Sista ton uthålles.]

MANSRÖSTER (basar). Förskona dina barn, Herre, och var icke vredgad emot oss!

*

ALLA, Förbarma dig! Hör oss! Medlidande med de dödlige! — Evige, hvi är du fjärran?...
Ur djupen ropa vi: nåd, Evige! Gör icke bördan dina barn för tung! Hör oss! Hör oss!

*

[Scenen blir mörk, dottern reser sig, nalkas advokaten. Orgeln ändras genom ändrad belysning till Fingals-grottan. Hafvet går i dyningar in under basaltpelarne, och frambringar en ljud-ensemble af våg och vind.]

ADVOKATEN. Hvar äro vi, syster?

DOTTERN. Hvad hör du?

ADVOKATEN. Jag hör hur droppar falla...

DOTTERN. Det är tårar, när människorna gråta..
Hvad hör du mer?

ADVOKATEN. Det suckar... det vinslar... det jämrar...

DOTTERN. Hit har de dödliges klagan nått...
längre icke. Men hvarför denna eviga klagan?
Har lifvet intet att glädjas åt!

ADVOKATEN. Jo, det ljufvaste som är det bitt-raste, kärleken! Maka och hem! det högsta och det lägsta!

DOTTERN. Må jag pröfva!

ADVOKATEN. Med mig?

DOTTEN. Med dig! Du känner klipporna, stötestenarne, må vi undvika dem!

ADVOKATEN. Jag är fattig!

DOTTERN. Hvad gör så det, blott vi älska hvar-ann? Och litet skönhet kostar intet!

ADVOKATEN. Jag har antipatier som kanske äro dina sympatier?

DOTTERN. Dem får man jämka!

ADVOKATEN. Om vi ledsna?

DOTTERN. Så kommer barnet och skänker en förströelse som alltid är ny!

ADVOKATEN. DU, du vill ha mig, fattig och ful, föraktad, utstött?

DOTTERN. Ja! Må vi förena våra öden!

ADVOKATEN. Ske alltså!

Ridå.

*

En mycket enkel kammare innanför advokat-
byrån. Till höger en stor tvåmanssäng under om-
hängen; invid ett fönster. Till vänster en plåt-
kamin med kokkärl. Kristin håller på att klistra
innanfönstren. I fonden öppen dörr till byrån;
därute synes fattigt folk som väntar på företräde.

KRISTIN. Jag klistrar, jag klistrar!

DOTTERN [blek och aftärd, sitter vid kaminen].

Du stänger ute luften! Jag kväfs!...

KRISTIN. Nu är det bara en liten springa kvar!

DOTTERN. Luft, luft, jag kan icke andas!

KRISTIN. Jag klistrar, jag klistrar!

ADVOKATEN. Det är rätt Kristin; värmen är
dyr!

DOTTERN. Åh, det är som om du limmade igen
munnen på mig!

ADVOKATEN [står i dörrn med ett papper i han-
den]. Sofver barnet?

DOTTERN. Ja slutligen!

ADVOKATEN [mildt]. Detta skrik skrämmer bort
mina klienter!

DOTTERN [vänligt]. Hvad kan man göra åt det?

ADVOKATEN. Ingenting!

DOTTERN. Vi få ta en större våning!

ADVOKATEN. Vi ha inga pengar!

DOTTERN. Får jag öppna fönstret, denna dåliga luft kväfver mig?

ADVOKATEN. Då går värmen ut, och så får vi frysa!

DOTTERN. Det är rysligt!... Får vi skura därute då?

ADVOKATEN. Du orkar icke skura, jag icke heller, och Kristin skall klistra; hon skall klistra hela huset, hvarenda springa, i tak, i golf, i väggar!

DOTTERN. Fattigdom var jag beredd på, icke smuts!

ADVOKATEN. Fattigdomen är alltid relativt smutsig!

DOTTERN. Detta är värre än jag drömt!

ADVOKATEN. Vi ha det icke värst! Än finns det mat i grytan!

DOTTERN. Men hvilken mat?...

ADVOKATEN. Kål är billig, närande och god!

DOTTERN. För den som tycker om kål! Mig är den motbjudande!

ADVOKATEN. Hvarför sade du icke det?

DOTTERN. Därför att jag höll af dig! ville jag offra min smak!

ADVOKATEN. Då måste jag offra dig min smak för kål! Offren måste vara ömsesidiga.

DOTTERN. Hvad skola vi då äta? Fisk? Men du hatar fisk.

ADVOKATEN. Och den är dyr!

DOTTERN. Detta är svårare än jag trodde!

ADVOKATEN [vänligt]. Ser du så svårt det är!... Och barnet, som skulle bli föreningsbandet och välsignelsen!... blir vår undergång!

DOTTERN. Älskade! Jag dör i denna luft, i detta rum, med utsikt åt bakgården, med dessa barnskrik i ändlösa timmar utan sömn, med dessa människor därute, och deras jämmer, kif och beskylldningar... Jag måste dö härinne!

ADVOKATEN. Stackars lilla blomma, utan ljus, utan luft...

DOTTERN. Och du säger att det finns de som ha det svårare!

ADVOKATEN. Jag är en bland de afundade i kvarteret.

DOTTERN. Allt ginge an, om jag endast kunde få någon skönhet in i hemmet!

ADVOKATEN. Jag vet du menar en blomma, en heliotrop särskildt, men den kostar en krona och femtio öre, det är sex liter mjölk eller fyra kappar potatis.

DOTTERN. Jag skall gärna vara utan mat bara jag får min blomma.

ADVOKATEN. Det finns ett slags skönhet som icke kostar något, och hvars frånvaro ur hemmet är den största plåga för en man med skönhets-sinne!

DOTTERN. Hvad är det?

ADVOKATEN. Om jag säger det, blir du ond!

DOTTERN. Vi ha kommit öfverens icke bli onda!

ADVOKATEN. Vi ha kommit öfverens... Allt går nu, Agnes, blott icke de korta, hårda tonfallen... känner du dem! Ännu icke!

DOTTERN. Vi skola aldrig höra dem!

ADVOKATEN. Aldrig för så vidt på mig beror!

DOTTERN. Säg nu!

ADVOKATEN. Jo; när jag kommer in i ett hem, ser jag först hur gardinen sitter nere vid hållaren... [går fram till fönstergardinen och rättar den] sitter den som ett rep eller en trasa... då går jag snart!... Därpå kastar jag en blick på stolarne... stå de rätt, så stannar jag!.... [Rättar en stol mot väggen]. Sen ser jag på ljusen i stakarne... Luta de, då är huset på sned! [Rättar ett ljus på byrån]... Det är denna skönhet, ser du min lilla vän, som icke kostar något!

DOTTERN [böjer hufvudet mot bröstet]. Icke. de korta tonfallen, Axel!

ADVOKATEN. De voro icke korta!

DOTTERN. Jo, de voro!

ADVOKATEN. Se så, för tusan!...

DOTTERN. Hvad är det för språk?

ADVOKATEN. Förlåt, Agnes! Men jag har lidit af din oordentlighet lika mycket som du lider af smuts! Och jag har icke vågat själf lägga hand vid städningen, ty då blir du ond såsom om jag förebrädde dig... uff! Ska vi sluta nu?

DOTTERN. Det är rysligt svårt att vara gift... det är svårare än allt! Man måste vara en ängel, tror jag!

ADVOKATEN. Ja, det tror jag!

DOTTERN. Jag tror jag börjar hata dig efter detta!

ADVOKATEN. Ve oss då!... Men låtom oss förekomma hatet! Jag lofvar jag aldrig skall göra någon anmärkning mer på städningen... fastän det är tortyr för mig!

DOTTERN. Och jag skall äta kål fastän det är kval för mig!

ADVOKATEN. Alltså ett samlif i kval! Den enas njutning, den andras plåga!

DOTTERN. Det är synd om människorna!

ADVOKATEN. Du inser det?

DOTTERN. Ja! Men låt oss i Guds namn undvika klipporna, nu då vi känna dem så väl!

ADVOKATEN. Låt oss göra det! Vi äro ju humana och upplysta människor; vi kunna ju föråta och öfverse!

DOTTERN. Vi kunna ju le åt småsakerna!

ADVOKATEN. Vi, endast vi kunna det!... Vet du, jag läste i dag i Morgonen!... à propos —
hvar är tidningen?

DOTTERN [förlägen]. Hvilken tidning?

ADVOKATEN [hårt]. Håller jag mer än en tidning?

DOTTERN. Le nu, och tala inte hårdt... Din tidning har jag gjort eld med...

ADVOKATEN [häftigt]. Se så för tusan!

DOTTERN. Le nu!... Jag brände den därför att han hånade hvad som är mig heligt...

ADVOKATEN. Hvilket är mig oheligt! Tja!... [Slår i händerna, utom sig]. Jag ska le, jag ska le så att oxeltänderna synas... jag ska vara human, och sticka under stoln med mina meningar, och säga ja till allting, och smita och hyckla! Jaså du har bränt upp min tidning! Jaså! [Lägger om gardinen på sängstolpen]. Seså! nu går jag och städar igen så att du blir ond!... Agnes, detta är helt enkelt omöjligt!

DOTTERN. Visst är det!

ADVOKATEN. Och likafullt måste vi hålla ut, icke för löftenas skull, men för barnets!

DOTTERN. Det är sant! för barnets! Åh! — Åh!... Vi måste hålla ut!

ADVOKATEN. Och nu får jag gå ut till mina klienter! Hör, de sorla af otålighet att få rifva hvarandra, bringa hvarann till böter och fängelse... osaliga andar...

DOTTERN. Arma, arma människor! Och detta klistrande! [Hon böjer hufvudet mot bröstet i stum förtviflan].

KRISTIN. Jag klistrar, jag klistrar!

ADVOKATEN [står vid dörren och handterar dörrlåset nervöst].

DOTTERN. O, hvad låset skriker; det är som om du kramade mitt hjärtas fjädrar...

ADVOKATEN. Jag kramar, jag kramar...

DOTTERN. Gör'et inte!

ADVOKATEN. Jag kramar...

DOTTERN. Nej!

ADVOKATEN. Jag...

*

OFFICERN [inifrån byrån, tar i låset]. Tillåt mig!

ADVOKATEN [släpper låset]. Var så god! Efter som ni är promoverad!

OFFICERN. Nu är hela lifvet mitt! Alla banor stå mig öppna, parnassen är beträdd, lagern är vunnen, odödligheten, äran, allt är mitt!

ADVOKATEN. Hvad skall ni lefva på?

OFFICERN. Lefva på?

ADVOKATEN. Ni skall väl ha bostad, kläder, mat?

OFFICERN. Det finner sig alltid, bara man har någon som håller af sig!

ADVOKATEN. Kan tänka det!... Kantänka!...
 Klistra, Kristin! Klistra! tills de inte kan andas!
 [Går ut baklänges, nickande].

KRISTIN. Jag klistrar, jag klistrar! tills de inte
 kan andas!

*

OFFICERN. Kommer du med nu?

DOTTERN. Genast! Men hvart?

OFFICERN. Till Fagervik! Där är sommar, där
 skiner solen, där finns ungdom, barn och blommor;
 sång och dans, fest och jubel!

DOTTERN. Då vill jag dit!

OFFICERN. Kom!

*

ADVOKATEN [in igen]. Nu återvänder jag till
 mitt första helvete... det här var det andra...
 och största! Det ljufvaste är det största helvetet...
 Se så, nu har hon lagt hårnålar på golfvet igen!...
 [Plockar på golfvet].

OFFICERN. Tänk, han har upptäckt hårnålarne
 också!

ADVOKATEN. Också?... Se på den här! Det
 är två skalmar, men en nål! Det är två, men det
 är en! Rätar jag ut den, så är det ett enda stycke!
 Böjer jag det, är det två, utan att upphöra vara
 ett! Det betyder: de tu äro ett! Men bryter jag

af — här! Då äro de tu, tu! [Bryter hårnålen och kastar bitarne].

OFFICERN. Allt detta har han sett!... Men innan man kan bryta, måste skalmarne divergera! Konvergera de, så håller det!

ADVOKATEN. Och äro de parallella — så råkas de aldrig — det hvarken bär eller brister.

OFFICERN. Hårnålen är det fullkomligaste af alla skapade ting! En rät linie som är lika med två parallella!

ADVOKATEN. Ett lås som stänger när det är öppet!

OFFICERN. Stänger öppen en hårfläta som förblir öppen när den stängs...

ADVOKATEN. Liknar denna dörr! När jag stänger den, öppnar jag, vägen ut, för dig, Agnes! [Drar sig ut och stänger dörren].

*

DOTTERN. Alltså?

[Scenförändring: Sängen med omhängena förvandlas till ett tält; plåtkaminen står kvar; fonden går upp; man ser till höger i förgrunden brända berg med röd ljung och svarta-hvita stubbar efter skogseld; röda svinstior och uthus. Där nedanför en öppen mekanisk sjukgymnastik, där människor gymnastiseras på maskiner liknande tortyrinstrumenter. Till vänster i förgrunden en del af karan-tänbyggnadens öppna skjul med eldstäder, pannmurar och rörledningar. Mellangrunden är ett sund.

Fonden i bakgrunden en vacker löfstrand med bryggor, prydda med flaggor, där hvita båtar äro förtöjda, dels med segel hissade, dels utan. Små italienska villor, paviljonger, kiosker, marmorstater synas i stranden mellan löfverket.]

KARANTÄNMÄSTAREN [klädd som morian går på stranden].

OFFICERN [fram och skakar hand]. Nej, si Ordström! Har du hamnat här?

KARANTÄNMÄSTAREN. Ja, här är jag!

OFFICERN. Är det Fagervik det här?

KARANTÄNMÄSTAREN. Nej, det ligger midt öfver; här är Skamsund!

OFFICERN. Då har vi kommit gali!

KARANTÄNMÄSTAREN. Vi? — Vill du inte föreställa mig?

OFFICERN. Nej, det passar inte! [Halfhögt]. Det är ju Indras egen dotter!

KARANTÄNMÄSTAREN. Indras? Jag trodde det var Waruna själf!.. Nå är du inte förvånad att jag är svart i ansiktet!

OFFICERN. Min son, jag har fyllt femtio år, och då förvånas man icke mer! — Jag antog straxt du skulle på maskerad i eftermiddag!

KARANTÄNMÄSTAREN. Alldeles riktigt! Och jag hoppas ni följer med?

OFFICERN. Säkerligen; ty här... här ser icke lockande ut!... Hvad är det för folk som bor här?

KARANTÄNMÄSTAREN. Här bor de sjuka, där-
öfver bo de friska!

OFFICERN. Här är väl bara fattiga då?

KARANTÄNMÄSTAREN. Nej, mitt barn, här äro
de rika! Se på den där på sträckbänken! Han
har ätit för mycket gäslefver med tryffel och druc-
kit så mycket Bourgogne att fötterna gått i masur!

OFFICERN. Masur?

KARANTÄNMÄSTAREN. Han har fått masurföt-
ter!... Och den där som ligger på guillotin; han
har druckit Hennessy så att ryggraden måste
manglas ut!

OFFICERN. Aldrig är det bra heller!

KARANTÄNMÄSTAREN. För öfrigt bo här på
sidan alla som ha något elände att dölja! Se på
den som kommer, till exempel! [En äldre sprätt
rullas in i en rullstol, beledsagad af en 60-års ma-
ger, ful kokett, klädd efter sista modet och som
uppvaktas af »Vännen» på fyrtio år].

OFFICERN. Det är majorn! Vår skolkamrat?

KARANTÄNMÄSTAREN. Don Juan! Ser du, han
är ännu förälskad i spöket vid sidan. Han ser icke
att hon åldrats, att hon är ful, trolös, grym!

OFFICERN. Det är ju kärleken det! Och aldrig
hade jag trott den flyktige i stånd att älska så
djupt och allvarligt!

KARANTÄNMÄSTAREN. En vacker synpunkt, du
har!

OFFICERN. Jag har själf älskat Viktoria... ja jag går ännu i korridoren och väntar på henne...

KARANTÄNMÄSTAREN. Är det du som går i korridoren?

OFFICERN. Det är jag!

KARANTÄNMÄSTAREN. Nå, har ni fått upp dörren ännu?

OFFICERN. Nej, vi processar fortfarande... Affischören är ute med sänkhåfven förstås, så att vittnesmålen fördröjas... under tiden har glasmästaren satt i rutorna i slottet som vuxit en half våning... Det har varit ett ovanligt godt år i år... varmt och fuktigt!

KARANTÄNMÄSTAREN. Men så varmt som inne hos mig har ni ändå inte haft!

OFFICERN. Hur varmt har du i ugnarne då?

KARANTÄNMÄSTAREN. När vi desinficierar kolerasuspekta, ha vi sextio grader.

OFFICERN. Är koleran i gång nu igen då?

KARANTÄNMÄSTAREN. Vet du inte det?...

OFFICERN. Jo visst vet jag, men jag glömmer så ofta det jag vet!

KARANTÄNMÄSTAREN. Jag önskar ofta jag kunde glömma, mest mig själf; därför söker jag maskader, utklädslar och sällskapsspektakel.

OFFICERN. Hvad har du haft för dig då?

KARANTÄNMÄSTAREN. Talar jag om'et, så sägs det att jag skryter, förtiger jag, kallas jag hycklare!

OFFICERN. Det är därför du svärtat dig i ansiktet?

KARANTÄNMÄSTAREN. Ja! Lite svartare än jag är!

OFFICERN. Hvem är det som kommer?

KARANTÄNMÄSTAREN. Åh, det är en diktare! som skall ha sitt gyttjebad! [Diktaren in med blickarne mot skyn och ett ämbar gyttja i handen].

OFFICERN. Kors, han skulle väl ha ljusbad och luftbad!

KARANTÄNMÄSTAREN. Nej, han håller sig alltid i de högsta rymderna, så att han får en hemlängtan efter gyttjan... det gör huden hård som på svinen, att välta sig i dyn. Sedan känner han icke bromsarnes stygn!

OFFICERN. Denna underliga värld af motsägelser!

*

DIKTAREN [extatiskt]. Af lera skapade guden Ptah människan på en krukmakarskifva, en svarf, [skeptiskt] eller hvad fan som helst annat!... [extatiskt]. Af lera skapar bildhuggaren sitt mer eller mindre odödliga mästerverk, [skeptiskt] som oftast är bara skräp! — [Extatiskt]. Af lera tillverkas dessa för skafferiet så nödvändiga kärl, hvilka med ett gemensamt namn kallas krukor, tallrikar, [skeptiskt] det rör mig så lite för resten hvad de kallas! — [Extatiskt]. Detta är leran!

När leran är tunnflytande kallas den gyttja —
C'est mon affaire! — [ropar] Lina!

*

LINA [in med ett ämbar].

DIKTAREN. Lina, visa dig för fröken Agnes! —
Hon kände dig för tio år sedan, då du var en ung,
glad och lätom oss säga vacker flicka... Se nu
hur hon ser ut! Fem barn, släp, skrik, svält,
stryk! Se hur det sköna förgått, hur glädjen för-
svunnit, under utöfvandet af plikterna, hvilka skulle
ha skänkt den invärtes tillfredsställelse som ger sig
uttryck i anletets harmoniska linjer och ögats stilla
glöd...

KARANTÄNMASTAREN [håller handen för hans
mun]. Håll mun, håll mun!

DIKTAREN. Så säger de alla! Och tiger man,
så säger de: tala! De oregerliga människorna!

*

DOTTERN [fram till Lina]. Säg dina klagomål!

LINA. Nej, det törs jag inte, för då far jag
det värre!

DOTTERN. Hvem är så grym?

LINA. Jag törs inte tala om, för då får jag
stryk!

DIKTAREN. Så kan det vara! Men jag skall
tala om 'et, äfven om Morianen vill slå tänderna

ur mun på mig!... Jag skall tala om, att det är orättvist ibland... Agnes, gudadotter! Hör du musik och dans däruppe i backen? — Vål!... Det är Linas syster, som kommit hem från staden, där hon gick vilse, du förstår... Nu slaktas den gödda kalffen, men Lina som blef hemma får gå med ämbaret och mata svinen!...

DOTTERN. Det blir glädje i hemmet, därför att den vilsegångna öfvergifvit den dåliga vägen, och icke bara därför att hon kommit hem! Märk det!

DIKTAREN. Men ställ då till bal med soupé hvarje afton för denna oförvitliga arbeterska, som aldrig gått på villovägen, gör det!... Det gör de inte, utan när Lina är ledig, får hon gå i bönhuset och mottaga förebråelser för att hon icke är fullkomlig! Är detta rättvisa?

DOTTERN. Era frågor äro så svåra att besvara, därför att... det finns så många oförutsedda fall...

DIKTAREN. Det insåg kalifen, Harun den Rättrådige också! — Han satt stilla på sin tron och såg aldrig däruppe hur de hade't därnere! Slutligen nådde klagomålen hans höga öra. Då steg han ner en vacker dag, klädde ut sig, och gick oförmärkt in i folkhoparne för att se hur dant det kunde vara med rättvisan.

DOTTERN. Ni tror väl inte att jag är Harun den Rättrådige?

OFFICERN. Låt oss tala om något annat!... Här kommer främmande!

[En hvit båt i drakform med ett ljusblått siden-
segel på guldrå och gyllene mast med rosenröd
vimpel glider fram i sundet från vänster. Vid rodret
sitta med armarne om hvarandras lif Han och Hon.]

OFFICERN. Se där, den fullkomliga lyckan, säll-
heten utan gränser, den unga kärlekens jubel!

[Det ljusnar på scenen.]

*

HAN [reser sig i båten och sjunger.]

Hell dig, fagra vik,
Där min ungdom såg sina vårar,
Där jag drömde mina första rosendrömmar,
Här har du mig åter,
Ej ensam som då!
Lundar och vikar,
Himmel och haf,
Hälsen henne!
Min kärlek, min brud!
Min sol, mitt lif!

[Flaggorna på Fagerviks bryggor hälsa, hvita
näsdukar vifta från villor och stränder och ett
ackord af harpor och violiner klingar öfver sundet.]

DIKTAREN. Se hvad det lyser af dem! Hör hur
det klingar öfver vattnet! — Eros!

OFFICERN. Det är Victoria!

KARANTÄNMÄSTAREN. Nå än sen?

OFFICERN. Det är hans Victoria, jag har min

för mig! Och min, den får ingen se!... Hissa karantänflaggan nu, skall jag hala in nätet!

KARANTÄNMÄSTAREN [viftar med en gul flagga].

OFFICERN [drar i en lina så att båten vänder in mot Skamsund]. Håll an där!

HAN och HON [bli nu varse det rysliga landskapet och yttra sin fasa].

KARANTÄNMÄSTAREN. Jojo! Det kostar på! Men hit måste alla, alla som komma från smittade orter!

DIKTAREN. Tänk, att kunna tala på det sättet, att kunna göra sådant, då man ser två människor som mötas i kärlek! Rör dem icke! Rör icke vid kärleken; det är högmålsbrott!... Ve oss! Allt skönt skall nu ner, ner i gyttjan!

HAN och HON [stiga i land, sorgsna och skamsna].

HAN. Ve oss! Hvad ha vi gjort?

KARANTÄNMÄSTAREN. Inte behöfver man ha gjort något för att råkas af lifvets små obehag!

HON. Så kort är glädjen och lyckan!

HAN. Hur länge måste vi dröja här?

KARANTÄNMÄSTAREN. Fyrtio dagar och nätter!

HON. Då gå vi hellre i sjön!

HAN. Lefva här, bland brända berg och svinstior?

DIKTAREN. Kärleken besegrar allt, till och med svafvelrök och karbol!

*

KARANTÄNMÄSTAREN [tänder i kaminen; blåa svafvelångor slå upp]. Nu tänder jag svaflet! Var så god och stig in!

HON. O! min blå klädning skall mista färgen!

KARANTÄNMÄSTAREN. Och bli vit! Dina röda rosor skola också bli hvita!

HAN. Och dina kinder äfven! På fyrtio dagar!

HON [till officern]. Det skall glädja dig!

OFFICERN. Nej, det skall icke!.. Din lycka blef visserligen källan till mina kval, men... det gör ingenting — jag är nu promoverad och har kondition där midt öfver... hähå jaja; och i höst får jag plats i en skola... att läsa med pojkar, samma läxor som jag själf läst hela min barndom, hela min ungdom, och nu skall läsa, samma läxor, hela min mannaålder och slutligen hela min ålderdom, samma läxor: hur mycket är två gånger två? hur många gånger går två jämt upp i fyra?... tills jag får pension, får gå — sysslös och vänta på måltiderna och tidningarne — tills jag omsider föres ut till krematoriet och brännes upp... Har ni ingen pensionsmessing härute? Det är visst det värsta näst två gånger två är fyra; börja skolan igen, när man väl är promoverad; fråga samma frågor tills man dör... [En äldre herre går förbi med händerna på ryggen.] Se där går en pensionerad och väntar lifvet ur sig; det är visst en kapten som inte gick åt majorsidan, eller en hofrätts-

notarie som inte blef assessor — många kallas,
men få utkoras... Han går och väntar på fru-
kosten...

PENSIONÄREN. Nej, på tidningen! Morgontid-
ningen!

OFFICERN. Och han är bara femtiofyra år; han
kan gå tjugofem år till och vänta på måltiderna
och tidningen... Är det inte rysligt?

PENSIONÄREN. Hvad är det som inte är rysligt?
Säg, säg, säg?

OFFICERN. Ja, säg den som kan!... Nu ska
jag läsa med pojkar, två gånger två är fyra! Hur
många gånger går två jämt opp i fyra? [Han tar
sig i hufvet förtviflad.] Och Viktoria, som jag
älskade och därför önskade den största lycka här
på jorden... Nu har hon lyckan, den största hon
vet, och då lider jag... lider, lider!

*

HON. Tror du jag kan vara lycklig, när jag
ser dig lida? Hur kan du tro det? Kanske det
lindrar din smärta att jag skall sitta här fången i
fyrtyo dagar och nätter? Säg, om det lindrar din
smärta?

OFFICERN. Ja, och nej! Icke kan jag njuta när
du lider! Åh!

HAN. Och tror du min lycka kan byggas på
dina kval?

OFFICERN. Det är synd om oss — alla!

ALLA [sträcka händerna mot himlen och upphäfva ett smärtans skrik liknande ett dissonerande ackord]. Åh!

DOTTERN. Evige, hör dem! Lifvet är ondt!
Det är synd om människorna!

ALLA [som förut]. Åh!

*

Det blir kolmörkt på scenen ett ögonblick, hvar under alla innevarande aflägsna sig eller byta plats. När det blir ljus igen, synes Skamsunds strand i fonden men i skugga. Sundet ligger i mellanplanet, och Fagervik i förgrunden, båda i full belysning. Till höger ett hörn af societetshuset med fönster öppna; inne ses dansande par. På en tom-lår utanför stå tre jungfrur, hållande hvarann om lifvet och titta på dansen. På husets trappa står en bänk där »fula Edith» sitter, barhufvad, sorgen, med stort rufsigt hår. Framför henne står ett piano uppslaget.

Till vänster ett gult trähus.

Två sommarklädda barn kasta boll utanför.

I förgrundens fond en brygga med hvita båtar, flaggstänger med flaggor. Ute i sundet ligger en hvit örlogsman, briggtacklad med kanongluggar.

Men hela landskapet är i vinterdräkt med snö på aflöfvade träd och på marken.

DOTTERN och OFFICERN [in].

*

DOTTERN. Här är frid och lycka i ferietid!
 Arbetet har upphört; fest hvarje dag; helgdags-
 klädda gå människorna; musik och dans redan på
 förmiddagen. [Till jungfrurna]. Hvarför går ni inte
 in och dansa, barn?

JUNGFRUN. Vi?

OFFICERN. Det är ju tjänare!

DOTTERN. Det är sant!... Men hvarför sitter
 Edith där i stället för att dansa?

EDITH [gömmar ansiktet i händerna].

OFFICERN. Fråga henne icke! Hon har suttit
 där i tre timmar utan att bli uppjuden...

[Går in i gula huset till vänster.]

DOTTERN. Hvilket grymt nöje!

*

MODREN [ut; barhalsad fram till Edith]. Hvarför
 går du inte in som jag sagt dig?

EDITH. Därför... att jag icke kan bjuda ut
 mig. Att jag är ful, det vet jag, och därför vill
 ingen dansa med mig, men jag kunde slippa er-
 inras om det! [Börjar spela på pianot Sebastian
 Bachs: Toccata con Fuga n:o 10,

Valsen inifrån salen höres först svagt, men stiger liksom kämpade den emot Bachs Toccata. Edith spelar dock ner den och bringar den till tystnad. Balgäster synas i dörren och lyssna till hennes spel; alla på scenen stå andäktiga och höra på.]

EN SJÖOFFICER [fattar Alice, en af balgästerna, om lifvet och för henne ner till bryggan]. Kom, fort!

EDITH [afbryter spelet, reser sig och ser på dem förtviflad. Blir stående som förstenad].

*

Nu bortlyftes väggen till gula huset. Man ser tre skolbänkar med gossar på; bland dem sitter officern och ser orolig och bekymrad ut. Magistern med glasögon, krita och rotting, står framför dem.

MAGISTERN [till officern]. Nå, min gosse, kan du säga mig nu hur mycket är två gånger två?

OFFICERN [blir sittande; letar med smärta i sitt minne utan att finna svaret].

MAGISTERN. Du skall stiga opp när du blir frågad.

OFFICERN [plågad, reser sig]. Två... gånger två... Låt mig se!... Det är två två!

MAGISTERN. Jaså du! Du har inte läst öfver din lexa!

OFFICERN [skamsen]. Jo det har jag, men... Jag vet hur det är, men jag kan inte säga't...

MAGISTERN. Du ämnar svänga dig! Du vet det, men kan inte säga't. Kanske jag ska hjälpa dig! [Han luggar Officern.]

OFFICERN. Åh, det är rysligt, det är rysligt!

MAGISTERN. Ja det är rysligt att en så stor gosse inte har ambition...

OFFICERN [pinad]. En stor gosse, ja, jag är ju stor, mycket större än de här; jag är fullvuxen, jag har slutat skolan... [liksom vaknande] jag är ju promoverad... Hvarför sitter jag då här? Är jag inte promoverad?

MAGISTERN. Jo visst, men du ska' sitta och mogna, ser du. Du ska' mogna... Är det inte rätt kanske?

OFFICERN [tar sig för pannan]. Jo, det är rätt, man skall mogna... Två gånger två... är två, och det skall jag bevisa med ett analogibevis, det högsta af alla bevis! Hör på nu!... Ett gånger ett är ett, alltså är två gånger två två! Ty det som gäller om det ena gäller om det andra!

MAGISTERN. Beviset är alldeles enligt logikens lagar, men svaret är orätt!

OFFICERN. Det som är efter logikens lagar kan icke vara orätt! Låtom oss pröfva! Ett uti ett går en gång, alltså går två uti två två gånger!

MAGISTERN. Alldeles rätt enligt analogibeviset. Men hur mycket är då en gånger tre?

OFFICERN. Det är tre!

MAGISTERN. Följaktligen är två gånger tre också tre!

OFFICERN [eftertänksamt]. Nej, det kan inte vara rätt... det kan inte... eller också [sätter sig förtviflad]... Nej, jag är inte mogen än!

MAGISTERN. Nej, du är inte mogen på långt när...

OFFICERN. Men hur länge skall jag sitta här, då?

MAGISTERN. Hur länge här? Tror du att tid och rum existerar?... Antag att tid existerar, då skall du kunna säga hvad tid är! Hvad är tid?

OFFICERN. Tid... [tänker.] Jag kan inte säga't, men jag vet hvad det är: Ergo kan jag veta hur mycket två gånger två är utan att jag kan säga det! Kan magistern säga hvad tid är?

MAGISTERN. Visst kan jag det!

ALLA GOSSARNE. Säg det då!

MAGISTERN. Tid?... Ge mej si! [Blir stående orörlig med fingret på näsan]. Medan vi tala flyr tiden. Alltså är tid något som flyr medan jag talar!

EN GOSSE [reser sig]. Nu talar magistern och medan magistern talar, så flyr jag; alltså är jag tiden! [Flyr.]

MAGISTERN. Det är alldeles rätt enligt logikens lagar!

OFFICERN. Men då är logikens lagar galna, för Nils som flydde kan icke vara tiden!

MAGISTERN. Det är också alldeles rätt enligt logikens lagar, fastän det är galet.

OFFICERN. Då är logiken galen!

MAGISTERN. Det ser verkligen så ut! Men är logiken galen, då är hela världen galen... och då skall själfva fan sitta här och lära er galenskaper!... Är det någon som bjuder på en sup, så ska' vi gå och bada!

OFFICERN. Detta är en posterus prius eller bakvända världen, ty man brukar bada först och ta' badsupen sedan! Gamla stofil!

MAGISTERN. Doktorn ska' inte vara högmodig!

OFFICERN. Officern om jag får be! Jag är officer, och jag begriper inte hvarför jag sitter här och tar ovett bland skolpojkar...

MAGISTERN [lyfter, fingret]. Vi skulle mogna!

*

KARANTÄNMÄSTAREN [in]. Karantänen börjar!

OFFICERN. Se där är du! Kan du tänka att han där låter mig sitta på skolbänken fastän jag är promoverad!

KARANTÄNMÄSTAREN. Nå, men hvarför går du inte din väg?

OFFICERN. Säg det!... Gå? Det är inte så godt det!

MAGISTERN. Nej, jag tänker det! Försök!

OFFICERN [till Karantänmästaren]. Rädda mig! Rädda mig från hans ögon!

KARANTÄNMÄSTAREN. Kom bara!... Kom och

hjälp oss dansa... Vi måste dansa innan pesten
bryter ut! Vi måste!

OFFICERN. Skall briggen gå då?

KARANTÄNMÄSTAREN. Först skall briggen gå!...

Det blir ett gråtande förstås!

OFFICERN. Alltid gråt: när han kommer, och
när han går!... Låt oss gå!

[De gå ut. Magistern fortsätter tyst sin lektion.]

*

[Jungfrurna, som stått vid danssalens fönster,
draga sig ledsna ned åt bryggan; Edith, som stått
förstenad vid pianot, drar sig efter.]

DOTTERN [till officern]. Finns då ingen lycklig
människa i detta paradiset?

OFFICERN. Jo, där är två nygifta! Hör på dem!

*

[De nygifta in.]

MANNEN [till hustrun]. Min sällhet är så utan
gräns att jag önskade dö...

HUSTRUN. Hvarför dö?

MANNEN. Emedan midt i lyckan växer ett frö
till olyckan; den äter sig själf som eldslågan...
den kan icke brinna evigt, utan måste slockna;
denna förkänsla af slutet förintar sällheten midt på
höjdpunkten.

HUSTRUN. Låt oss dö tillsammans, just nu!

MANNEN. Dö? Ja väl! Ty jag fruktar lyckan!
 Den bedrägliga!
 [De gå mot sjön.]

*

DOTTERN [till officern]. Lifvet är ondt! Det
 är synd om människorna!

OFFICERN. Se på den här som kommer då!
 Det är den mest afundade af dödliga i denna orten!
 [Den Blinde ledes in.] Han äger dessa hundra
 italienska villor; han äger alla dessa fjärdar, vikar,
 stränder, skogar, med fiskarne i vattnet, fåglarne
 i luften och villebrådet i skogen. Dessa tusen
 människor äro hans hyresgäster och solen går upp
 öfver hans haf och ner öfver hans länder ..

DOTTERN. Nåväl, klagar han också?

OFFICERN. Ja, och med skäl, ty han kan icke se!

KARANTÄNMÄSTAREN. Han är blind!...

DOTTERN. Den mest afundade af alla!

OFFICERN. Nu skall han se briggen gå, där
 hans son är med!

*

DEN BLINDE. Jag ser icke, men jag hör! Jag
 hör hur ankarklon rifver i bottenleran som när
 man drar en metkrok ur en fisk och hjärtat följer
 med upp genom halsen!... Min son, mitt enda
 barn skall resa i främmande land på det vida haf-
 vet; jag kan endast följa honom med mina tankar...

nu hör jag kettingen gnissla... och... det är något som fladdrar och snärtar som tvättkläder på torkstreck... våta näsdukar kanske... och jag hör hur det hulkar och snyftar som när människor gråta... om det är småvågornas skvalp mot nåten eller om det är flickorna i stranden... de öfvergifna... de tröstlösa... Jag frågade en gång ett barn hvarför hafvet var salt och barnet som hade en far på långresa svarade genast: hafvet är salt därför att sjömännen gråter så mycket. Hvarför gråter sjömännen så mycket då?... Jo, svarte han, därför att de jämt ska resa bort... Och därför torkar de alltid sina näsdukar uppe i masterna!... Hvarför gråter människan när hon är ledsen, frågade jag vidare?... Jo, sade han, därför att ögonglasen skola tvättas ibland för att man skall se klarare!...

[Briggen har gått till segel och' glider bort; flickorna i stranden vifta med näsdukar och torka ömsom tårarne. Nu hissas på signalstället från förmasten signalen »ja», en röd kula på hvit botten! Alice viftar jublande till svar.]

DOTTERN [till officern]. Hvad betyder den flaggan?

OFFICERN. Den betyder »ja». Det är löjtnantens »jaord» i rödt, som det röda hjärtblodet, ritadt på himlens blåa duk!

DOTTERN. Hur ser »nej» ut då?

OFFICERN. Det är blått som det skämda blodet i de blå ådrorna... men se hvad Alice jublar?

DOTTERN. Och hvad Edith gråter!...

DEN BLINDE. Råkas och skiljas! Skiljas och råkas! Det är lifvet! Jag råkade hans mor! Och så gick hon! Sonen hade jag kvar; nu gick han!

DOTTERN. Han kommer väl igen!...

DEN BLINDE. Hvem är som talar till mig? Jag har hört den rösten förr, i mina drömmar, i min ungdom när sommarloftet började, i min nygiftastid, när mitt barn föddes; hvarje gång lifvet log hörde jag den rösten, som en sunnan-susning, som ett harp-ackord uppifrån, såsom jag föreställer mig änglahälsningen julnatten...

*

ADVOKATEN [in, går fram till Den Blinde och hviskar].

DEN BLINDE, Jaså!

ADVOKATEN. Jo, så är det! [Fram till dottern]... Nu har du sett det mesta, men du har icke pröfvat det värsta.

DOTTERN. Hvad kan det vara!

ADVOKATEN. Gentagelsen... Omtagningar!... Gå tillbaks! Få baklexa!... Kom!

DOTTERN. Hvar?

ADVOKATEN. Till dina plikter!

DOTTERN. Hvad är det?

ADVOKATEN. Det är allt hvad du fasar för! Allt hvad du icke vill och måste! Det är att afstå, för-

saka, umbära, gå ifrån... allt oangenämt, vidrigt,
plågsamt...

DOTTERN. Fins det icke angenäma plikter?

ADVOKATEN. De bli angenäma när de äro uppfyllda...

DOTTERN. När de icke finnas mera... Plikt är således allt oangenämt! Hvad är då det angenäma?

ADVOKATEN. Det angenäma är synd.

DOTTERN. Synd?

ADVOKATEN. Som skall straffas, ja! Har jag haft en angenäm dag och afton, så har jag helveteskval och ondt samvete dagen efter.

DOTTERN. Så sällsamt!

ADVOKATEN. JO, jag vaknar på morgonen med hufvudvärk; och så börjar gentagelsen, den perversa gentagelsen dock. På så sätt att allt som i går afton var vackert, angenämt, kvickt, i dag på morgonen i minnet framställer sig som fult, vidrigt, dumt. Nöjet liksom ruttnar, och glädjen faller sönder. Det mänskorna kalla framgång blir alltid anledningen till nästa motgång. De framgångar jag haft i mitt lif blefvo min undergång. Mänskorna hafva nämligen en instinktiv fasa för andras välgång; de tycker att det är orättvist af ödet att gynna en, och därför söka de återställa jämvikten genom att rulla stenar på vägen. Att ha talang är lifsfarligt, ty man kan lätt råka svälta ihjäl!... Emellertid, återvänd till dina plikter, eller stämmer jag dig, och vi gå igenom alla tre instanserna, en, två, tre!

DOTTERN. Återvända? Till plåtkaminen med kålgrytan, barnkläderna...

ADVOKATEN. Jaha! Vi ha stortvätt i dag, vi ska' nämligen tvätta alla näsdukarne...

DOTTERN. Åh, skall jag ta om'et igen?

ADVOKATEN. Hela lifvet är bara omtagningar... Se på magistern därinne... Han promoverades i går, fick lagerkrans och kanonskott, besteg parnassen och omfamnades af monarken... och i dag börjar han om skolan igen, frågar hur mycket är två gånger två, och därmed håller han på tills han dör... Emellertid, kom tillbaka, till ditt hem!

DOTTERN. Då dör jag hellre!

ADVOKATEN. Dör? Det får man inte! Ty först är det vanhederligt, till den grad att ens lik blir skymfadt, och sedan... blir man osalig!... det är dödssynd!

DOTTERN. Det är inte lätt att vara människa!

*

ALLA. Bra!

*

DOTTERN. Jag återvänder icke till förnedringen och smutsen med er!... Jag vill dit upp hvarifrån jag kommit, men... först skall dörren öppnas att jag får veta hemligheten... Jag vill att dörren öppnas!

ADVOKATEN. Då måste du återvända på dina spår, gå samma väg tillbaka, och utstå alla pro-

cessens vedervärdigheter, omtagningar, omskrifningar, upprepningar...

DOTTERN. Så må det ske, men jag går först ut i ensamheten och ödemarken att återfinna mig! Vi ses igen! [Till Diktaren] Följ mig!

[Jämmer-rop från fonden i fjärran.] O, ve! O, ve! — O, ve!

DOTTERN. Hvad var det?

ADVOKATEN. Det är de osälla på Skamsund!

DOTTERN. Hvarför klaga de mer än eljes, i dag?

ADVOKATEN. Därför att solen skiner här, därför att det är musik här, dans här, ungdom här! Då känna de sina lidanden så mycket djupare.

DOTTERN. Vi måste befria dem!

ADVOKATEN. Försök! Det kom en gång en befriare, men han blef hängd på kors!

DOTTERN. Af hvem?

ADVOKATEN. Af alla rätt-tänkande!

DOTTERN. Hvilka äro de?

ADVOKATEN. Känner du icke alla de rätt-tänkande? Då skall du få känna dem!

DOTTERN. Var det de som vägrade dig promotion?

ADVOKATEN. Ja!

DOTTERN. Då känner jag dem!

Ridå.

En strand vid Medelhafvet. Till vänster i förgrunden synes en hvit mur, öfver hvilken frukt bärande orangeträd sticka upp. I fonden villor och Casino med terrass. Till höger ett stort upplag af stenkol med två skottkärror. I fonden till höger en flik af det blåa hafvet.

Två Kolbärare nakna till midjan, svarta i ansiktet, om händerna och de nakna delarne af kroppen, sitta förtviflade på hvar sin skottkärra.

Dottern och Advokaten i fonden.

*

DOTTERN. Detta är paradiset!

1:A KOLBÄRAREN. Detta är helvetet!

2:A KOLBÄRAREN. Förtiätta grader i skuggan!

1:A KOLB. Ska vi gå i sjön?

2:A KOLB. Då kommer polisen! Får inte bada här!

1:A KOLB. Kan man inte få ta en frukt från trädet?

2:A KOLB. Nej, då kommer polisen.

1:A KOLB. Men jag kan inte arbeta i denna hetta; jag går ifrån alltsammans.

2:A KOLB. Då kommer polisen och tar dig!...

[Paus]. Och för öfrigt blir du utan mat...

1:A KOLB. Utan mat? Vi som arbetar mest, få äta minst; och de rika som inte göra någon-

ting de ha mest!... Skulle man inte — utan att gå sanningen för när — kunna påstå att det är orättvist?... Hvad säger Gudarnes dotter där?

*

DOTTERN. Jag är svarslös!... Men säg, hvad har du gjort efter du är så svart och din lott så hård?

1:A KOLB. Hvad vi ha gjort? Vi ha blifvit födda af fattiga och tämligen dåliga föräldrar... Kanske straffade ett par gånger!

DOTTERN. Straffade?

1:A KOLB. Ja; de ostraffade sitta däroppe i Casino och spisa åtta rätter med vin.

DOTTERN [till Advokaten]: Kan det vara sant?

ADVOKATEN. I stort sedt, ja!...

DOTTERN. Du menar att hvarje människa någon gång gjort sig förtjänt af fängelse?

ADVOKATEN. Ja!

DOTTERN. Äfven du?

ADVOKATEN. Ja!

*

DOTTERN. Är det sant att de arma icke få bada i hafvet här?

ADVOKATEN. Ja; icke ens med kläderna på! Endast de som ärna dränka sig, slippa betala. Men de lära få stryk oppe i poliskammarn!

DOTTERN. Kunna de inte gå utanför byn och bada, ut på landet?

ADVOKATEN. Det finns inget land, allt är inhägnadt!

DOTTERN. Ut i det fria, menar jag!

ADVOKATEN. Det finns inget fritt, allt är upptaget!

DOTTERN. Själva hafvet, det stora vida...

ADVOKATEN. Allt! Du får inte gå med en båt på hafvet och lägga i land utan att det skrifs opp och tas betaldt. Det är vackert!

DOTTERN. Detta är icke paradiset!

ADVOKATEN. Nej, det lofvar jag!

DOTTERN. Hvarför gör människorna ingenting för att förbättra sin ställning...

ADVOKATEN. Jo visst gör de, men alla förbättrare sluta i fängelse eller på dårhus...

DOTTERN. Hvem sätter dem i fängelse?

ADVOKATEN. Alla rätt-tänkande, alla hederliga...

DOTTERN. Hvem sätter dem på dårhus?

ADVOKATEN. Deras egen förtviflan att se det hopplösa i sträfvandet!

DOTTERN. Har ingen kommit på den tanken att det af hemliga grunder skall vara som det är?

ADVOKATEN. Jo, de som ha det bra, tänka alltid så!

DOTTERN. Att det är bra som det är?...

*

1:A KOLBÄRAREN. Och likvisst äro vi samhälls fundament; om ni inte får något kol buret, så slocknar spisen i köket, cheminén i våningen, maskinen i fabriken; då slocknar ljuset på gatan, i butiken, i hemmet; mörker och köld faller öfver er... och därför svettas vi som i helvetet för att bära det svarta kolet... Hvad gen I oss igen?

ADVOKATEN [till Dottern]. Hjälp dem... [Paus]. Att det inte kan bli alldeles lika för alla, det förstår jag, men att det kan få vara så olika??

*

HERRN och FRUN gå öfver scenen.

FRUN. Kommer du och spelar ett parti?

HERRN. Nej, jag måste gå lite för att kunna äta middag!

*

1:A KOLBÄRAREN. För att kunna äta middag?

2:A KOLBÄRAREN. För att kunna....?

[Barnen in; skrika af fasa när de få se de svarta arbetarne.]

*

1:A KOLARBETAREN. De skriker, när de få se oss! De skriker...

2:A KOLARBETAREN. Fyffan!... Vi få väl dra fram schavotterna snart och operera den här ruttna kroppen...

1:A KOLARBETAREN. Fyffan! säger jag med! Tvi!

ADVOKATEN [till Dottern]. Nog är det galet!
Mänskorna äro inte så dåliga... utan...

DOTTERN. Utan...?

ADVOKATEN. Utan administrationen...

DOTTERN [döljer ansiktet och går]. Detta är
icke paradiset!

KOLARBETARNE. Nej, det är helvetet, är det!

*

Fingalsgrottan. Långa gröna böljor slå sakta
in i grottan; i förgrunden vaggar en rödmålad ljud-
boj på vågen, dock utan att bojen ljuder förrän
på angifvet ställe.

Vindarnes musik.

Vågornas musik.

DOTTERN och DIKTAREN.

*

DIKTAREN. Hvert har du fört mig?

DOTTERN. Långt från mänskobarnens sorl och
jämmer, vid världshafvets yttersta, till denna grotta
som vi kalla med namnet Indras Öra, emedan
himladrotten här säges lyssna till de dödliges
klagomål!

DIKTAREN. Huru? Här?

DOTTERN. Ser du ej hur denna grotta är byggd
som en snäcka? Jo, du ser det. Vet du ej att ditt
öra är byggdt som en snäcka? Du vet, men har ej
tänkt på det. [Hon tar upp en snäcka från stran-

den.] Har du ej som barn hållit en snäcka för
 örat och hört... hört ditt hjärtblod susa, dina
 tankars sorl i hjärnan, bristningen af tusen små
 utnötta trådar i din kropps väfnader... Detta hör
 du i den lilla snäckan, föreställ dig då hvad som
 skall höras i denna stora!...

DIKTAREN [lyss]. Jag hör intet, annat än vindens sus...

DOTTERN. Då blir jag dess tolk! Hör! Vindarnes klagan. [Reciterar vid svag musik.]

Födda under himmelens skyar
 Jagades vi af Indras ljungeldar
 Ner på den stoftiga jorden...
 Åkrarnes strö solkade våra fötter,
 Landsvägarnes dam,
 Städernas rökar,
 Onda andedräkter,
 Matos och vinångor
 Mätte vi fördraga...
 Ut på vida hafvet sträckte vi
 Att lufta våra lungor,
 Skaka våra vingar,
 Och tvätta våra fötter.
 Indra, Himmelens Herre,
 Hör oss!
 Hör när vi sucka!
 Jorden är icke ren,
 Lifvet är icke godt,
 Mänskorna icke onda,

Icke goda heller.
 De lefva som de kunna,
 En dag om sender.
 Stoftets söner i stoft vandra,
 Af stoftet födda
 Till stoft varda de.
 Fötter att trampa fingo de,
 Vingar icke.
 Dammiga blifva de,
 Är skulden deras
 Eller din?

*

DIKTAREN. Så hörde jag en gång...

DOTTERN. Tyst! Vindarne sjunga än!

*

[Reciterar vid svag musik.]

Vindarne, vi luftens barn,
 Föra mänskornas klagan.
 Hörde du oss
 I skorstenspipan om höstkväll
 I kaklugnsluckorna,
 I fönsterspringan,
 Då regnet grät ute på takplåtarne,
 Eller i vinterkväll
 I snöig furuskog
 På blåsiga hafvet
 Hörde du jämmer och kvidan

I segel och tåg...
 Det är vi, vindarne,
 Luftens barn,
 Som ur människobröst
 Dem vi gått igenom,
 Lärt oss dessa kvalens toner...
 I sjukrum, på slagfält,
 I barnkamrar mest
 Där nyfödda kvida,
 Klaga, skrika
 Af smärtan att vara till.
 Det är vi, vi, vindarne
 Som hvina och vinsla
 Ve! ve! ve!

*

DIKTAREN. Mig synes att jag förr...

DOTTERN. Tyst! Vågorna sjunga. [Reciterar
vid svag musik.]

Det är vi, vi, vågorna,
 Som vagga vindarne
 Till hvila!
 Gröna vaggor, vi vågor.
 Våta äro vi, och salta;
 Likna eldens lågor;
 Våta lågor äro vi.
 Släckande, brännande,
 Tvättande, badande,
 Alstrande, aflande.

Vi, vi, vågorna,
 Som vagga vindarne
 Till hvila!

*

DOTTERN. Falska vågor och trolösa; allt hvad på jorden icke brännes, det dränkes — i vågorna. — Se här [visar på en skräphög]. Se här hvad hafvet röfvat och krossat... Galjonsbilderna återstå endast af de sjunkna skeppen... och namnen: Rättvisan, Vänskapen, Gyllne Freden, Hoppet — det är allt som återstår af Hoppet... det bedrägliga Hoppet!... Lästänger, årtullar, öskar! Och se: lifbojen... han räddade sig själf, men lät den nödställda förgås!

DIKTAREN [letar i skräphögen]. Skeppet Rättvisans namnbräda är här. Det var samma ett som lämnade Fagervik med den Blindes son. Alltså sjunkit! Och där ombord var Alice's fästman, Ediths hopplösa kärlek.

DOTTERN. Den Blinde? Fagervik? Det måtte jag ha drömt! Och Alice's fästman, fula Edith, Skamsund och karantänen, svafvel och karbol, promotionen i kyrkan, advokatkontoret, korridoren och Victoria, Det växande slottet och officern... Det har jag drömt...

DIKTAREN. Det har jag diktat en gång!

DOTTERN. Då vet du hvad dikt är...

DIKTAREN. Då vet jag hvad dröm är... Hvad är dikt?

DOTTERN. Ej verklighet, men mer än verklighet... ej dröm, men vakna drömmar...

DIKTAREN. Och mänskobarnen tro att vi diktare blott leka... hitta på och finna upp!

DOTTERN. Väl är det, min vän, ty eljes skulle världen läggas öde af brist på uppmuntran. Alla skulle ligga på rygg och titta åt himlen; ingen skulle ta i tu med plog och spade, hyfvel eller hacka.

DIKTAREN. Detta talar du, Indras dotter, du som till hälften hör hemma därofvän...

DOTTERN. Du har rätt att förebrå mig; jag har gått för länge här nere och badat gyttjebad som du... Mina tankar kunna icke flyga mer; lera på vingarne... jord på fötterna... och jag själf... [lyfter armarna] jag sjunker, sjunker... Hjälp mig, fader, himmelens Gud! [Tystnad.] Jag hör ej mer hans svar! Etern bär icke fram ljudet från hans läppar till mitt öras snäcka... silfvertråden har brustit... Ve, jag är jordbunden!

DIKTAREN. Ämnar du stiga... snart?

DOTTERN. Så fort jag bränt stoftet... ty oceanens vatten kan icke rena mig. Hvi spörjer du så?

DIKTAREN. Därför att... jag har en bön... en böneskrift...

DOTTERN. Hvad för en böneskrift...

DIKTAREN. En mänsklighetens böneskrift till världens härskare, uppsatt af en drömmare!

DOTTERN. Att framlämnas af?...

DIKTAREN. Af Indras dotter...

DOTTERN. Kan du säga din dikt?

DIKTAREN. Jag kan.

DOTTERN. Säg den då!

DIKTAREN. Bättre du!

DOTTERN. Hvar läser jag den?

DIKTAREN. I mina tankar, eller här! [Lämnar en pappersrulle].

DOTTERN [mottager papperet, men läser utantill]. Väl, så skall jag säga den!

*

DOTTERN.

»Hvarför födes du med smärta,
Hvarför plågar du din moder,
Mänskobarn, när du skall skänka
Henne modersfröjden,
Fröjden öfver alla fröjder?
Hvarför vaknar du till lifvet,
Hvarför hälsar du på ljuset,
Med ett skrik af ondska och af smärta?
Hvarför ler du ej mot lifvet,
Mänskobarn, då lifvets gåfva
Skall ju vara glädjen själf?

Hvarför födas vi likt djuren,
 Vi af gudastam och mänskoätt?
 Anden kräfde dock en annan klädnad
 Än den här af blod och smuts!
 Skall Guds afbild ömsa tänder...»
 ...Tyst! förvetne... verket klandre icke mästarn!
 Lifvets gåta löste ingen än!...
 »Och så börjar vandringsloppet
 Öfver törne, tistel, stenar;
 Går det någon gång på banad väg
 Kallas genast den förbjuden;
 Plockar du en blomma, bums
 Får du veta att den äges af en annan;
 Stänges vägen af en åker
 Och du måste fram din färd,
 Trampar du i andras gröda;
 Andra trampa sen i din,
 För att göra skilnan mindre!
 Hvarje glädje som du njuter
 Bringar alla andra sorg,
 Men din sorg gör ingen glädje,
 Därför är det sorg på sorg!
 Så går färden till din död
 Som tyvärr blir andras bröd!»

— — —

Är det så du ämnar nalkas,
 Stoftets son, den allerhögste...?

DIKTAREN.

Hur skall stoftets son väl finna
 Ord nog ljusa, rena, lätta,
 Att från jorden kunna stiga...
 Gudabarn, vill du vår klagan
 Sätta öfver i det språk
 De Odödlige bäst fatta?

DOTTERN. Jag vill!

DIKTAREN [antyder bojen]. Hvad är det som
 flyter där?... En boj?

DOTTERN. Ja!

DIKTAREN. Den liknar en lunga med ett strup-
 hufvud!

DOTTERN. Det är hafvets väktare. När fara
 är å färde, sjunger den.

DIKTAREN. Mig synes hafvet stiger och sjöarne
 börja gå...

DOTTERN. Olikt är det icke!

DIKTAREN. Ve! Hvad ser jag? Ett skepp...
 utanför refvet.

DOTTERN. Hvilket skepp kan det vara?

DIKTAREN. Jag tror, det är spökskeppet.

DOTTREN. Hvad är det?

DIKTAREN. Flygande Holländaren.

DOTTERN. Den? Hvarför straffas han så hårdt,
 och hvarför tar han ej i land?

DIKTAREN. Därför att han hade sju otrogna hustrur.

DOTTERN. Skall han straffas för det?

DIKTAREN. Ja! Alla rätt-tänkande dömde honom...

DOTTERN. Underliga värld!... Hur kan han befrias från bannet då?

DIKTAREN. Befrias ? Man aktar sig väl att befria...

DOTTERN. Hvarför?

DIKTAREN. Därför, att... Nej, det är icke Holländarn! Det är ett vanligt skepp som är i nöd!... Hvarför skriker icke bojen nu?... Se hafvet stiger, sjön går hög; snart äro vi stängda i grottan!... Nu ringer det i skeppsklockan! — Snart får vi en galjonsbild till... Skrik, boj, gör din plikt, väktare... [Bojen sjunger ett fyrstämmigt kvint-sext-ackord liknande mistlurar]... Besättningen vinkar åt oss... men vi själfva förgås!

DOTTERN. Vill du icke befrielsen?

DIKTAREN. Jo visst, visst vill jag, men inte nu... och inte i vatten!

*

BESÄTTNINGEN [sjunger fyrstämmigt] Krist Kyrie!

DIKTAREN. Nu ropa de; och hafvet ropar!
Men ingen hör.

BESÄTTNINGEN [som förut]. Krist Kyrie!

DOTTERN. Hvem kommer därute?

DIKTAREN. Gångande på vattnet? Det är bara
en som går på vattnet — Petrus, hälleberget, är
det inte, ty han sjönk som en sten...

[Ett hvitt sken synes utpå hafvet.]

BESÄTTNINGEN. Krist Kyrie!

DOTTERN. Är detta Han?

DIKTAREN. Det är han, den korsfäste...

DOTTERN. Hvarför — säg mig, hvarför blef han
nu korsfäst?

DIKTAREN. Därför att han ville befria...

DOTTERN. Hvilka — jag har glömt det —
hvilka korsfäste honom?

DIKTAREN. Alla rätt-tänkande.

DOTTERN. Hvilken underlig värld!

DIKTAREN. Hafvet stiger! Mörkret öfverfaller
oss... Stormen ökas...

*

BESÄTTNINGEN [ger ett anskri].

DIKTAREN. Besättningen skriker af fasa, när de
få se sin räddare... Och nu... de springa öfver
bord, af fruktan för frälsaren...

BESÄTTNINGEN [ger ett nytt anskri].

DIKTAREN. Nu skrika de för att de skola dö!

Skriker när de föds och skriker när de dör! [De stigande vågorna hota att dränka dem i grottan.]

DOTTERN. Om jag vore viss på att det är ett skepp...

DIKTAREN. I sanning... jag tror icke det är ett skepp... det är ett tvåvåningshus, med träd utanför... och... telefontorn... ett torn som räcker upp i skyarne... Det är det moderna Babels torn som sänder trådar ditupp — för att meddela de öfre...

DOTTERN. Barn, mänskotanken behöfver ingen metalltråd för att flytta sig;... den frommes bön tränger genom världarne... Det är bestämdt intet Babelstorn, ty vill du storma himlen, så bestorma den med dina böner!

DIKTAREN. Nej, det är intet hus... intet telefontorn... ser du det?

DOTTERN. Hvad ser du?

DIKTAREN. Jag ser en hed i snö, en exercished... vintersolen skiner bakom en kyrka på kullen, och tornet kastar sin långa skugga på snön... nu kommer en trupp soldater marscherande på heden; de marschera på tornet, uppför spiran; nu äro de på korset, men jag förnimmer det som om den första, hvilken trampar på tuppen, måste dö... nu nalkas de... korpralen som går i spetsen... haha! det kommer ett moln farande öfver heden, förbi solen förstås... nu är det borta alltihop... molnets vatten släckte solens eld! — Solens ljus

skapte tornets mörkerbild, men molnets mörkerbild
kväfde tornets mörkerbild...

[Under det ofvanstående talats har scenen åter
förändrats till teaterkorridoren.]

DOTTERN [till portvakterskan]. Har Lord-Kanslern anländt ännu?

PORTVAKTERSKAN. Nej!

DOTTERN. Dekanerna då?

PORTVAKTERSKAN. Nej!

DOTTERN. Kalla dem då, genast, ty dörren
skall öppnas...

PORTVAKTERSKAN. Är det så angeläget?

DOTTERN. Ja, det är! Ty det finns en misstanke
om att världsgåtans lösning skall ligga förvarad
därinne!... Kalla Lord-Kanslern och de fyra fakul-
taternas dekaner, alltså!

PORTVAKTERSKAN [hvislar i en pipa].

DOTTERN. Och glöm inte glasmästärn med
diamanten, för eljes blir det intet af!

*

TEATERFOLKET [in från vänster som i början af
spelet].

*

OFFICERN [in från fonden i redingot och cylin-
der med en rosenbukett i handen, strålande glad].
Victoria!

PORTVAKTERSKAN. Fröken kommer strax!

OFFICERN. Det är bra! Kaleschen väntar, bordet är dukadt, champagnen ligger på is... Får jag omfamna er, fru. [Omfamnar portvakterskan.]
Victoria!

EN KVINNORÖST UPPIFRÅN [sjunger]. Jag är här!

OFFICERN [börjar vandra]. Väl! Jag väntar.

*

DIKTAREN. Mig tyckes att jag upplefvat detta förr...

DOTTERN. Mig äfven.

DIKTAREN. Kanske jag drömt det?

DOTTERN. Eller diktat det, kanske?

DIKTAREN. Eller diktat det.

DOTTERN. Då vet du hvad dikt är.

DIKTAREN. Då vet jag hvad dröm är.

DOTTERN. Mig tyckes att vi stått någon annanstans och sagt dessa ord förr.

DIKTAREN. Då kan du snart räkna ut hvad verklighet är!

DOTTERN. Eller dröm!

DIKTAREN. Eller dikt!

*

LORDKANSLERN.

DEKANUS FÖR $\left\{ \begin{array}{c} \text{TEOLOGISKA} \\ \text{FILOSOFISKA} \\ \text{MEDICINSKA} \\ \text{JURIDISKA} \end{array} \right\}$ FAKULTETERNA.

LORDKANSLERN. Det är frågan om dörrn förstås! — Hvad menar Dekanus i Teologiska fakulteten?

DEKANUS FÖR TEOL. F. Jag menar icke, utan jag tror... credo...

DEKANUS FÖR FIL. F. Jag anser...

DEKANUS FÖR MEDIC. F. Jag vet...

DEKANUS FÖR JURID. F. Jag betviflar, tills jag fått bevis och vittnen!

LORDKANSLERN. Nu ska de gräla igen!... Hvad tror då först Teologen?

TEOL. Jag tror att denna dörr icke får öppnas, emedan den döljer farliga sanningar...

FILOS. Sanningen är aldrig farlig.

MEDIC. Hvad är sanning?

JURID. Det som kan bevisas med två vittnen.

TEOL. Med två falska vittnen kan allting bevisas — för en lagvrängare.

FILOS. Sanning är vishet, och visheten, vetandet är filosofien själf... Filosofien är vetenskapernas vetenskap, vetandets vetande, och alla andra vetenskaper äro filosofiens tjänare.

MEDIC. Den enda vetenskap är naturvetenskapen, filosofien är ingen vetenskap. Det är bara torra spekulationer.

TEOL. Bravo!

FILOS. [till Teol.]. Du säger bravo! Hvad är du för slag? Du är allt vetandes arffinde, du är motsatsen mot vetenskap, du är okunnigheten och mörkret...

MEDIC. Bravo!

TEOL. [till Medic.]. Du säger bravo, du, som inte ser längre än näsan räcker i förstoringsglasets, du som bara tror på dina bedrägliga sinnen, på ditt öga till exempel, som kan vara långsynt, kortsynt, blindt, skumögd, vindögd, enögd, färgblindt, rödblindt, gröndlindt...

MEDIC. Dumbom!

TEOL. Åsna!

[De brasa ihop].

LORDKANSLERN. Stilla! Inte skall den ena korpen hacka öga ur den andra.

FILOS. Om jag skulle välja emellan de där två, Teologin och Medicin, så valde jag — ingen!

JURID. Och skulle jag sitta domare öfver er andra tre, så fällde jag — er alla!... Ni kan ju inte bli ense i någon enda punkt, och har aldrig kunnat det. — Till saken, åter! Hvilka äro Lordkanslerns åsikter om denna dörr och dess öppnande?

LORDKANSLERN. Åsikter? Jag har inga åsikter. Jag är bara tillsatt af regeringen att se efter det ni inte bryter armar och ben af hvarandra i konsistorium... medan ni uppfostrar ungdomen. Åsikter? Nej jag aktar mig, jag, för åsikter. Jag hade en gång några stycken, men de blefvo genast vederlagda; åsikter bli genast vederlagda — af motståndaren förstås!... Kanske vi nu få öppna dörren, äfven med risk att den döljer farliga sanningar?

JURID. Hvad är sanning? Hvar är sanningen?

TEOL. Jag är sanningen och lifvet...

FILOS. Jag är vetandets vetande...

MEDIC. Jag är det exakta vetandet...

JURID. Jag betviflar!

[De brasa ihop].

*

DOTTERN. Ungdomens lärare, blygs!

JURID. Lordkansler, regeringens ombud, lärarekårens hufvud, beifra denna kvinnas förseelse! Hon har bedt er blygas, det är skymf, och hon har kallat er i försmädlig, ironisk bemärkelse ungdomens lärare, och det är smädligt tal.

DOTTERN. Arma ungdom!

JURID. Hon beklagar ungdomen, det är att anklaga oss. Lordkansler, beifra förseelsen!

DOTTERN. Ja, jag anklagar er, er i gemen, att så tvifvel och tvedräkt i de ungas sinnen.

JURID. Hör, hon väcker själf tvifvel om vår auktoritet hos de unga, och så anklagar hon oss att väcka tvifvel. Är det inte en brottslig handling, frågar jag alla rätt-tänkande?

*

ALLA RÄTT-TÄNKANDE. Jo, det är brottsligt.

JURID. Alla rätt-tänkande människor ha dömt dig! — Gå i frid med din vinning! Eljes...

DOTTERN. Min vinning? — Eljes? Eljes hvad?

JURID. Eljes blir du stenad.

DIKTAREN. Eller korsfäst.

DOTTERN. Jag går. Följ mig, och du skall få veta gåtan!

DIKTAREN. Hvilken gåta?

DOTTERN. Hvad menade han med »min vinning?»...

DIKTAREN. Troligen ingenting. Det är sådant vi kallar prat. Han pratade.

DOTTERN. Men han kränkte mig djupast med det!

DIKTAREN. Därför sa' han väl det också...

Sådana äro människorna.

*

ALLA RÄTT-TÄNKANDE. Hurrah! Dörren är öppnad!

*

LORDKANSLERN. Hvad doldes bakom dörren?

GLASMÄSTAREN. Jag kan inte se någonting.

LORDKANSLERN. Han kan inte se någonting,
nej, det tror jag det!... Dekanerna! Hvad doldes
bakom dörren?

TEOL. Intet! Det är världsgåtans lösning...
Af intet skapade Gud i begynnelsen himmel och
jord.

FILOS. Af intet blir intet.

MEDIC. Bosch! Det är intet.

JURID. Jag betviflar. Och här föreligger ett
bedrägeri. Jag vädjar till alla rätt-tänkande!

DOTTERN [till Diktaren]. Hvilka äro de rätt-
tänkande?

DIKTAREN. Ja, säg det, den som kan. Alla rätt-
tänkade är oftast bara en person. I dag är det
jag och de mina, i morgon är det du och de dina.
— Det utnämns man till, eller rättare det utnäm-
ner man sig till.

*

ALLA RÄTT-TÄNKANDE. Man har bedragit oss!

LORDKANSLERN. Hvem har bedragit er?

ALLA RÄTT-TÄNKANDE. Dottern!

LORDKANSLERN. Vill Dottern vara god och
säga oss hvad hon menat med denna dörröpp-
ning?

DOTTERN. Nej, go vänner! Om jag sade't,
skullen I icke tro't.

MEDIC. Där är ju intet.

DOTTERN. Du sade't. — Men du förstod det
intet!

MEDIC. Det är Bosch hvad hon säger.

ALLA. Bosch!

DOTTERN [till Diktaren]. Det är synd om dem.

DIKTAREN. Menar du allvar?

DOTTERN. Alltid allvar.

DIKTAREN. Finner du synd om de rätt-tänkande
också?

DOTTERN. Kanske mest om dem.

DIKTAREN. Om de fyra fakulteterna också?

DOTTERN. Äfven, och icke minst! Fyra hufven,
fyra sinnen, på en kropp! Hvem har skapat det
monstret?

ALLA. Hon svarar icke!

LORDKANSLERN. Slå henne då!

DOTTERN. Jag har svarat.

LORDKANSLERN. Hör hon svarar.

ALLA. Slå henne! Hon svarar.

DOTTERN. Antingen hon svarar, eller icke svarar:
slå henne!... Kom, Siare, skall jag — långt här-
ifrån! — säga dig gåtan — men ute i ödemarken
där ingen hör oss, ingen ser oss! Ty...

*

ADVOKATEN [fram, tar Dottern i armen]. Har du glömt dina plikter?

DOTTERN. Åh Gud, nej! Men jag har högre plikter.

ADVOKATEN. Och ditt barn?

DOTTERN. Mitt barn! Hvad mer?

ADVOKATEN. Ditt barn ropar efter dig.

DOTTERN. Mitt barn! Ve, jag är jordbunden!
... Och denna plåga i mitt bröst, denna ångest...
hvad är det?

ADVOKATEN. Vet du icke?

DOTTERN. Nej!

ADVOKATEN. Det är samvetskvalen.

DOTTERN. Är det samvetskvalen?

ADVOKATEN. Ja! Och de infinna sig efter hvarje försummad plikt, efter hvarje nöje, äfven det oskyldigaste, om det nu finns oskyldiga nöjen, hvilket är tvifvelaktigt; och efter hvarje lidande man tillfogat sin nästa.

DOTTERN. Och det gifs ingen bot?

ADVOKATEN. Jo, men bara en! Det är att genast uppfylla plikten...

DOTTERN. Du ser ut som en demon när du nämner ordet plikt! — Men när man som jag har två plikter att fylla?

ADVOKATEN. Så fyller man först den ena, sen den andra!

DOTTERN. Den högsta först.... därför, se efter mitt barn, du, så skall jag fylla min plikt...

ADVOKATEN. Ditt barn lider af saknaden... kan du veta att en människa lider för dig?

DOTTERN. Nu fick jag ofrid i min själ... den gick i tu och det sliter åt två håll!

ADVOKATEN. Det är lifvets små disharmonier, ser du!

DOTTERN. Åh, hvad det sliter!

*

DIKTAREN. Anade du hvad jag spridt sorg och förödelse genom uppfyllandet af min kallelse, märk kallelse, som är den högsta plikten, skulle du icke vilja ta mig i handen!

DOTTERN. Hur så?

DIKTAREN. Jag hade en far som byggt sitt hopp på mig såsom enda sonen, hvilken skulle fortsätta hans affär... Jag rymde från handelsinstitutet... Min far grämde ihjäl sig. Min mor ville ha mig till religiös... jag kunde icke bli religiös... hon försköt mig... Jag hade en vän, som understödt mig i nödens hårda tider... Vänner uppträdde som tyrann mot dem jag talade för och sjöng för. Jag måste stöta ner min vän och välgörare för att rädda min själ! Sen dess har jag ingen ro mer; människorna kalla mig ärelös, afskum, det hjälper icke att mitt samvete säger: du

har gjort rätt, ty nästa stund säger samvetet: du har gjort orätt! Sådant är lifvet.

*

DOTTERN. Följ mig ut i ödemarken!

ADVOKATEN. Ditt barn!

DOTTERN [antyder alla närvarande]. Här äro mina barn! En och en äro de snälla, men bara de råka ihop, så kifvas de och bli till demoner... Farväl!

Utanför slottet; samma dekoration som 1:a tablån i I:a akten. Men marken nedanför slottsgrunden är nu täckt med blommor (Blå Stormhatt, Aconitum). På slottets tak längst upp på lanterninen syns en Chrysanthemum-knopp färdig att slå ut. Slottsönstren äro illuminerade med stearinljus.

DOTTERN och DIKTAREN.

*

DOTTERN. Stunden är icke aflägsen då jag med eldens hjälp skall stiga till etern igen... Det är detta ni kallar att dö och som I nalkens med fruktan.

DIKTAREN. Fruktan för det okända.

DOTTERN. Som I känna.

DIKTAREN. Hvem känner det?

DOTTERN. Alla! Hvarför tron I icke era profeter?

DIKTAREN. Profeter ha alltid varit misstrodda; hur kommer det sig? — Och »om Gud har talat, hvarför tro då icke människorna?» Hans öfvertygande makt borde vara oemotståndlig!

DOTTERN. Har du alltid tviflat?

DIKTAREN. Nej! Jag har haft vissheten många gånger; men efter en tid gick den sin väg, som en dröm när man vaknar!

DOTTERN. Det är icke lätt att vara människa!

DIKTAREN. Du inser och erkänner det?...

DOTTERN. Ja!

DIKTAREN. Hör du! Var det icke Indra som en gång sände sin son hit ner för att höra mänsklighetens klagomål?

DOTTERN. Jo, det var! Hur blef han mottagen?

DIKTAREN. Hur fyllde han sin mission? för att svara med en fråga.

DOTTERN. För att svara med en annan... Blef icke människans ställning förbättrad efter hans besök på jorden? Svara sanningsenligt!

DIKTAREN. Förbättrad?... Jo, litet! Mycket litet!... Men, i stället för att fråga: Vill du säga mig gåtan?

DOTTERN. Ja! Men till hvad gagn? Du tror mig ju icke!

DIKTAREN. Dig vill jag tro, ty jag vet hvem du är!

DOTTERN. Nåväl, jag skall säga!

I tidernas morgon innan solen lyste, gick Brama, den gudomliga urkraften, och lät förleda sig af Maja, världsmodren, till att föröka sig. Detta det gudomliga urämnets beröring med jordämnet var himlens syndafall. Världen, lifvet och människorna äro sålunda endast ett fantom, ett sken, en drömbild...

DIKTAREN. Min dröm!

DOTTERN. En sanndröm!... Men, för att befrias ur jordämnet, söker Bramas afkomlingar försakelsen och lidandet... Där har du lidandet såsom befriaren... Men denna trängtan till lidandet råkar i strid med begäret att njuta, eller kärleken... förstår du än hvad kärleken är, med dess högsta fröjder i de största lidanden, det ljufvaste i det bittraste! Förstår du nu hvad kvinnan är? Kvinnan, genom hvilken synden och döden inträdde i lifvet?

DIKTAREN. Jag förstår!... Och slutet?...

DOTTERN. Det du känner... Striden mellan njutningens smärta och lidandets njutning... botgörarens kval och vällustingens fröjder...

DIKTAREN. Alltså strid?

DOTTERN. Strid mellan motsatser alstrar kraft, liksom elden och vattnet ger ångkraft...

DIKTAREN. Men friden? Hvilan?

DOTTERN. Tyst, du får icke fråga mer, och jag får icke svara!... Altaret är redan smyckadt till

offringen... blommorna stå vakt; ljusen äro tända...
hvita lakan för fönstren... granris i portgången...

DIKTAREN. Detta säger du lugnt som om icke
lidande fanns för dig!

DOTTERN. Icke?... Jag har lidit alla edra lidanden, men hundrafaldt, ty mina förnimmelser voro finare...

DIKTAREN. Säg dina sorger!

DOTTERN. Skald, kunde du säga dina, så att icke ett ord stack utöfver; kunde ditt ord någon enda gång nå upp mot din tanke?

DIKTAREN. Du har rätt, nej! Jag gick som en döfstum inför mig själf, och när hopen lyssnade med beundran till min sång fann jag den själf vara skrål... därför, ser du, blygdes jag alltid när man hyllade mig!

DOTTERN. Och då vill du att jag? Se mig i ögat!

DIKTAREN. Jag håller icke ut din blick...

DOTTERN. Hur ville du hålla ut mitt ord, om jag skulle tala mitt språk!...

DIKTAREN. Säg dock, innan du går: hvad led du mest af, härnere?

DOTTERN. Af — att vara till; att känna min syn försvagad af ett öga, min hörsel förslöad af ett öra, och min tanke, min luftiga ljusa tanke bunden i fettslyngors labrynter. Du har ju sett en hjärna... hvilka krokvägar, hvilka krypvägar...

DIKTAREN. Jo, och det är därför alla rätt-tänkande tänka krokigt!

DOTTERN. Elak, alltid elak, men det är ni alla!...

DIKTAREN. Hur kan man vara annat?

DOTTERN. Nu skuddar jag först stoftet af mina fötter... jorden, leran...

[Hon tar af skorna och lägger dem i elden.]

*

PORTVAKTERSKAN [inlägger sin själ i elden].
Kanske jag får bränna upp min själ med? [Ut.]

OFFICERN [in]. Och jag mina rosor som bara har taggarna kvar! [Ut.]

AFFISCHÖRN [in]. Affischerna får gå, men sänk-håfven aldrig! [Ut.]

GLASMÄSTAREN [in]. Diamanten? Som öppnade dörrn! Farväl! [Ut.]

ADVOKATEN [in]. Protokollen i den stora processen rörande påfvens skägg eller vattuminskingen i Ganges källor. [Ut.]

KARANTÄNMÄSTAREN [in]. Ett litet bidrag, af den svarta mask som gjorde mig till morian mot min vilja! [Ut.]

VIKTORIA [in]. Min skönhet, min sorg! [Ut.]

EDITH [in]. Min fulhet, min sorg! [Ut.]

DEN BLINDE [in, sticker handen i elden]. Jag ger min hand för mitt öga! [Ut.]

DON JUAN [i rullstolen in].

HON och VÄNNEN.

DON JUAN. Raska på, raska på, lifvet är kort!

[Ut med de andra.]

*

DIKTAREN. Jag läst att när som lifvet nalkas
slutet, allt och alla rusa förbi i en enda defilé...

Är detta slutet?

DOTTERN. Ja, det är mitt! Farväl!

DIKTAREN. Säg ett afsked!

DOTTERN. Nej, jag kan icke! Tror du att era
ord kunna säga våra tankar!

*

TEOLOGEN [in, rasande]. Jag är desavouerad af
Gud, jag är förföljd af människor, öfvergifven af
regeringen och förhånad af mina ämbetsbröder!
Hur skall jag kunna tro när ingen annan tror...
hur skall jag försvara en Gud som icke försvarar
de sina? Bosch är det!

[Kastar en bok på elden och går ut.]

*

DIKTAREN [rycker boken ur elden]. Vet du hvad
det var?... Ett martyrologium, en kalender med
en martyr för hvarje dag i året.

DOTTERN. Martyr?

DIKTAREN. Ja, en som pinats och dödats för
sin tro! Säg hvarför! Tror du att alla, som

pinas, lida, och att alla, som dödas, känna smärta? Lidandet är ju förlossningen och döden befrielsen.

*

KRISTIN [med pappersremsor]. Jag klistrar, jag klistrar tills det inte finns något mer att klistra....

DIKTAREN. Och om själfva himlen remnade, så skulle du försöka klistra till den... Gå!

KRISTIN. Är det inga innanfönster där i slottet.

DIKTAREN. Nej, du, inte där!

KRISTIN [ut]. Då går jag, då!

*

DOTTERN.

Vårt afsked förestår och slutet nalkas;
Farväl du mänskobarn, du drömmare,
Du skald som bäst förstår att lefva;
På vingar sväfvande utöfver jorden,
Du dyker ner ibland i mullen
För att den snudda vid, ej fastna!

— — — — —
Nu när jag går... i afskedsstunden
När man skall skiljas från en vän, en plats,
Hur stiger icke saknaden af det man älskat,
Och ångern öfver det man brutit...
O, nu jag känner hela varat's smärta,
Så är det då att vara människa...
Man saknar äfven det man ej värderat
Man ångrar äfven det man icke brutit...

Man vill gå bort, och man vill stanna...
Så rifvas hjärtats hälfter hvar åt sitt håll,
Och känslan slits som mellan hästar
Af motsats, obeslutsamhet, disharmoni...

— — —

Farväl! Säg dina syskon att jag minns dem,
Dit nu jag går, och deras klagan
Skall i ditt namn jag bära fram till tronen.
Farväl!

[Hon går in i slottet. Musik höres! Fonden
upplyses af det brinnande slottet och visar nu en
vägg af människoansikten, frågande, sörjande, för-
tviflade... När slottet brinner slår blomknoppen
på taket ut till en Jättekrysanthemum.]

SLUT.